

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Projekt Pragulic pohledem průvodců – osob bez
přístřeší

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Denisa Klestilová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Kajanová, Ph. D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „Projekt Pragulic pohledem průvodců - osob bez přístřeší“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 8. 2017

.....

Denisa Klestilová

Poděkování

Na prvním místě bych ráda poděkovala paní doc. PhDr. Aleně Kajanové, Ph. D. za její odborné vedení, ochotu a laskavý přístup. Dále sociálnímu podniku Pragulic za pomoc při zprostředkování prohlídek a především průvodcům za jejich vstřícnost při realizaci rozhovorů.

Projekt Pragulic pohledem průvodců – osob bez přístřeší

Abstrakt

Osob bez přístřeší v naší společnosti stále přibývá a je jen málo těch, co se dokáží z ulice vrátit zpět. Parta mladých lidí založila před pěti lety sociální podnik jménem Pragulic, který se zabývá právě problematikou bezdomovectví a který je hlavním předmětem této bakalářské práce. Z řad osob bez přístřeší vybírá spolehlivé lidi, které pak zaměstnává jako průvodce a tím jim dává šanci na znovu začlenění do společnosti a zajišťuje finanční příjem.

V teoretické části se zabývám problematikou bezdomovectví a jeho definicemi. Dále charakteristikou osob bez přístřeší a tím, jak tyto osoby vidí veřejnost. Důležitou kapitolou jsou příčiny, které bezdomovectví způsobují a také formy bezdomovectví, protože každý člověk má způsob života na ulici jiný a ne vždy můžeme osobu bez přístřeší na první pohled poznat. Dále se týká sociálního podnikání, jeho charakteristiky a prospěšnosti a projektu Pragulic. V této kapitole jsou obsaženy informace o tomto sociálním podniku, jako například v jakých městech může veřejnost prohlídky navštívit a kolik průvodců podnik zaměstnává.

Cílem práce je zjistit a vyhodnotit subjektivní užitečnost projektu Pragulic pro osoby bez přístřeší a v souvislosti se stanoveným uvedeným cílem byla stanovena jedna hlavní výzkumná otázka. VO: Jak ovlivnil projekt Pragulic životní situaci průvodců – osob bez přístřeší?

Výzkumný soubor představují čtyři průvodci z projektu Pragulic, od kterých byla získávána data pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Prostřednictvím kvalitativní výzkumné strategie byla data následně vyhodnocena pomocí případových studií, v rámci níž bylo použito otevřené kódování.

Výsledky práce mohou využít organizátoři projektu Pragulic jako zpětnou vazbu od průvodců, kteří se na projektu podílí a mohou jim být nápomocné k dalším činnostem týkající se organizace projektu a dalších aktivit podporujících osoby bez přístřeší.

Z hlediska významu pro veřejnost mohou sloužit jako podnět k účasti na prohlídkách a podílet se tak na pomoci osobám bez přístřeší a rozvoji sociálního podniku. Zároveň mohou změnit jejich předsudky a názory na osoby bez přístřeší, což je i jedním z hlavních záměrů projektu.

Z výsledků vyplývá, že každému z oslovených průvodců je nebo byl projekt různým způsobem přínosný. Jeden z průvodců vyjadřuje i negativní názor na finanční ohodnocení za prohlídku, ale zároveň přiznává, že se mu peníze z prohlídek jednou za čas hodí. Průvodci popisují první seznámení s projektem a uvádějí pozitiva, které na projektu shledávají. Pro každého z nich má účast na projektu jinou váhu, ale všichni si myslí, že je prospěšný jak pro osoby bez přístřeší, tak pro veřejnost.

Klíčová slova

Bezdomovectví, osoba bez přístřeší, sociální podnikání, sociální podnik, projekt Pragulic

Pragulic Project through the eyes of the Guides - people without shelter

Abstract

The numbers of people without shelter in our society are still growing, and there are only few of those who are able to come back from the street. The Pragulic Project, dealing with the issue of homelessness, and which is the main topic of this bachelor thesis, was founded by a group of young people five years ago. Out of shelterless individuals it picks reliable people, employing them as guides, giving them a chance to include them again into the society, ensuring them financial income as well.

In the theoretical part I deal with the issue of homelessness and its definitions. Moreover, I deal with characterizing individuals without shelter and with how these people are perceived by the public. Causes that lead to homelessness and forms of homelessness make up an important chapter of this thesis, as every single individual on the street lives a different lifestyle, and can not always be detected at the first sight. Further on, it deals with social business, its characteristics and benefits of the Pragulic Project. This chapter contains information on this social business, such as in which cities these exhibitions may be attended by the public, and how many guides are employed by the business.

The aim of this thesis is to find out and evaluate the subjective benefits the Pragulic Project brings to individuals without shelter, and in connection to the given aim, which is stated above, the one main research question has been presented. RQ: How has the Pragulic Project influenced the life situation of its guides – people without shelter?

The research file is represented by four guides from the Pragulic Project, from whom the data was obtained via semi-structured interviews. The data was subsequently evaluated via a qualitative research strategy, using case studies, within which open coding was used.

The thesis results may be used by the Pragulic Project organizers as backfeed from the guides who are taking part in the research, and it may be useful for other activities linked to the project organization and other activities supporting individuals without shelter. From the perspective of benefits for the public it may serve as an impulse to participate in exhibitions and thus take part in helping individuals without shelter, and in developing the social project. At the same time they may change their prejudice and opinions on individuals without shelter, which is also one of the main aims of the project.

The results prove that the project has been beneficial to each addressed guide. One of the guides expresses even a negative opinion on the financial evaluation for the exhibition, but at the same time he admits that the money is beneficial to him from time to time. The guides describe the first time they were introduced to the project, and they give the advantages that they find about the project. Every single one of them evaluates the project differently, but all of them believe it is beneficial for both people without shelter, and the public.

Key words

Homelessness, person without shelter, social business, Pragulic Project

Obsah

Úvod	.....	10
1	Teoretická část	12
1.1	Charakteristika bezdomovectví	12
1.2	Charakteristika osoby bez přístřeší	13
1.3	Příčiny bezdomovectví	14
1.3.1	Vnější (objektivní) faktory	16
1.3.2	Vnitřní (subjektivní) faktory	16
1.4	Typologie bezdomovectví	17
1.4.1	Zjevné bezdomovectví	17
1.4.2	Skryté bezdomovectví	18
1.4.3	Potencionální bezdomovectví	18
1.4.4	Typologie ETHOS	19
1.5	Bezdomovectví v České republice	20
1.6	Sociální podnikání	24
1.6.1	Sociální prospěch	26
1.6.2	Ekonomický prospěch	27
1.6.3	Environmentální a místní prospěch	27
1.7	Projekt Pragulic	27
1.7.1	24 hodin bez domova	28
1.7.2	Bezdomovecký teambuilding	29
1.7.3	Prague homeless challenge	30
2	Cíl práce a výzkumná otázka	31
2.1	Cíl práce	31

2.2	Výzkumná otázka.....	31
3	Metodika	32
3.1	Metody a techniky sběru dat	32
3.2	Charakteristika výzkumného souboru.....	32
3.3	Proces sběru dat.....	33
3.4	Metoda vyhodnocování dat	33
3.5	Etika výzkumu	34
4	Výsledky	35
4.1	Výsledky otevřeného kódování.....	35
4.1.2	Rodina	36
4.1.3	Bydlení	37
4.1.4	Život na ulici	38
4.1.5	Příčiny života na ulici.....	39
4.1.6	Rizikové chování osob bez přístřeší.....	40
4.1.7	Využívání sociálních služeb.....	40
4.1.8	Potřeby osob bez přístřeší	41
4.1.9	Pracovní aktivity průvodců	42
4.1.10	Pozitivita projektu pro průvodce.....	43
4.1.11	Přínos projektu pro veřejnost	44
4.1.12	Osobní život průvodců	45
5	Diskuze.....	47
6	Závěr	53
7	Seznam použitých zdrojů	55
8	Seznam příloh a obrázků.....	59
9	Seznam zkratk	75

Úvod

Tato bakalářská práce je zaměřená na problematiku osob bez přístřeší a bezdomovectví. Konkrétně je mým zkoumaným objektem sociální podnik projekt Pragulic, který zaměstnává osoby bez přístřeší. Ty na základě svých zkušeností a vědomostí realizují prohlídky Prahou s různou tematikou. Projekt funguje už pět let a těší se velkému zájmu veřejnosti. Při prohlídce se může její účastník dozvědět všechno, co obnáší život na ulici a navíc získat informace o tématech, které jdou často ruku v ruce s životem na ulici a se kterými mají průvodci bohaté zkušenosti, jako například drogy nebo prostituce. Jedné z prohlídek jsem se před třemi lety zúčastnila a na základě dojmů a zážitků, které ve mně prohlídka zanechala, jsem se rozhodla napsat na toto téma bakalářskou práci.

Sama jsem si sociální práci s osobami bez přístřeší vyzkoušela v rámci absolvování odborné praxe v Městské charitě v Českých Budějovicích na terénním programu. Práce spočívala ve vyhledávání osob bez přístřeší v terénu a navazování kontaktu s nimi, za účelem poskytnutí potřebné pomoci. Měla jsem tedy příležitost nahlédnout do jejich příbytků, poslechnout si jejich životní příběhy a především vidět opravdovou realitu života na ulici. Podívala jsem se také do domu sv. Pavla v Českých Budějovicích, jehož součástí je azylový dům, noclehárna a nízkoprahové denní centrum.

Cílem mé práce je zjistit přínos projektu pro osoby bez přístřeší. Komunikovala jsem s organizátory projektu, kteří mi pomohli s naplánováním prohlídek. Nakonec jsem se v Praze účastnila prohlídek se čtyřmi průvodci, s kterými jsem následně zrealizovala rozhovor, který byl nahráván na diktafon a později přepsán do počítače. Všichni průvodci byli příjemní a ochotně mi sdělili všechny informace, které jsem potřebovala vědět. Dostali informace o tom, že rozhovor je nahráván a všechny data budou anonymně prezentovány v této bakalářské práci za účelem výzkumu.

V teoretické části je obsažena problematika bezdomovectví a osob bez přístřeší obecně. Zabývala jsem se také bezdomovectvím v České Republice, kdy mi byly velmi přínosné

internetové stránky Českého statistického úřadu, odkud jsem mohla čerpat důležitá data o osobách bez přístřeší. Dalším důležitým tématem v teoretické části je sociální podnikání a především informace o samotném sociálním podniku Pragulicu. V této kapitole jsou zahrnuty základní informace o projektu a popsané aktivity, kterých je možné se v jeho rámci zúčastnit.

Praktická část zahrnuje cíl práce a použitou metodiku. Výzkum byl zpracován pomocí kvalitativní strategie. V přílohách, nalezneme vypsané a zakódované rozhovory. Ve výsledcích vyhodnocení výsledků, kterého jsem dosáhla pomocí otevřeného kódování. V kapitole „Diskuze“ porovnávám výsledky a použité informační zdroje. Práce je zakončena závěrem, kde jsem shrnula výsledky svého výzkumu.

1 Teoretická část

1.1 Charakteristika bezdomovectví

Bezdomovectví nemá vymezenou jednu správnou definici a neexistuje ani žádné konkrétní vyčíslení tohoto fenoménu, které by vyjadřovalo přesnou skutečnost (Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice, 2015).

Průdková (2008) ve své knize definuje bezdomovectví jako nežádoucí společenský jev, jemuž předcházejí jednání a procesy, které vedou ke ztrátě zázemí, životních jistot a následně ke společenskému vyloučení.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) definuje bezdomovectví jako závažnou formu sociálního vyloučení, představující kontinuální společenský fenomén, jehož řešení vyžaduje komplexní přístup (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

Bezdomovectví je vnímáno jako negativní společenský jev (Fleischmann, 2006). Je to stav, kdy konkrétní osoba nemá domov nebo možnost dlouhodobě využívat přístřeší (Kajanová, 2014).

Je nežádoucí také z hlediska negativních dopadů do života, např. ovlivňuje pohled cizinců a turistů na naši zemi, protože bezdomovci bývají ztotožňováni se žebráky a různými kriminálními živly (Kraus, 2010).

Bezdomovectví bývá většinou problémem především velkých měst, protože lidé bez domova očekávají, že zde lépe uspokojí své základní životní potřeby, případně i možnost najít si práci. Bezdomovci ovšem žijí i na vesnicích. V tomto případě jde většinou o jednotlivce, kteří na vesnici prožili celý život a z různých důvodů nechtějí pryč, např. město považují za nebezpečné (Průdková, 2008).

Bezdomovectví se u nás považuje za novodobý jev, protože za komunismu bezdomovci oficiálně neexistovali, jelikož nepracující občané byli uvězněni a proto je u nás spojen s porevoluční dobou a tehdy rozsáhlou prezidentskou amnestií (Kajanová, 2014).

Zahrnuje jednání a procesy, které jsou příčinou ztráty zázemí, životních jistot a sociálního vyloučení (Kraus, 2010).

Bezdomovectví se vyznačuje ztrátou zázemí, životních jistot a většinou dochází k vyloučení člověka ze společnosti (Mcnaughton, 2008).

Sociální vyloučení znamená nerovnost v účasti na společenském životě z důvodu nedostatku příležitostí. Jde o nerovný přístup k základním zdrojům společnosti, kterými jsou vzdělání, zaměstnání, zdravotní péče, bydlení a sociální ochrana (Průdková, 2008).

Když člověk ztratí střechu nad hlavou, znamená to pro něho často víc, než si většina z nás dovedeme představit. Nejde totiž jen o postrádání materiálního zázemí, neboli místa přebývání, ale také o ztrátu útočiště, místa bezpečí a opory. Zpravidla s touto situací přichází ztráta blízkých lidí, tím i nezbytná komunikace a to v důsledku vede k samotě, izolovanosti a odcizení se od okolní společnosti (Kraus, 2010).

V této problematice má pojem domov větší význam, než slovo přístřeší, protože je spojován se sociálním zázemím. To znamená s rodinou a místem, kam se lze vždy vrátit. Domov se tedy skládá z nějakého sociálního okolí a fyzického soukromí a bezdomovcům zpravidla obě tyto složky chybí (Marek, 2012).

Tato sociální situace je vyvolaná mnoha odlišnými faktory a zasahuje do všech oblastí života postiženého jedince (Průdková, 2008).

1.2 Charakteristika osoby bez přístřeší

Můžeme ji definovat jako osobu, která je z určitých důvodů postižena sociálním vyloučením a ztrátou bydlení nebo je touto ztrátou ohrožena. Tyto osoby žijí na veřejných místech a nemají adekvátní podmínky k bydlení nebo nejisté bydlení (např., dům k demolici, sklep, půda, squat a podobně.). Může jí být také osoba využívající pomoc obce nebo jiné státní a nestátní sociální služby (Fleischmann, 2006).

Jsou to lidé, kteří se na okraj společnosti dostali příčinou různých problémů. Podobní jsou si pouze v důsledku ztráty domova a života na ulici (Matoušek, 2005).

Osoby bez přístřeší společnost většinou vnímá jako jakousi beztvarou hmotou, která nestojí za povšimnutí. Může jí být senior, invalida, nebo bývalý vrcholový sportovec, profesor nebo umělec, který přestává být tím, kým dřív býval a stává se jen bezejmenným bezdomovcem. Ve většinovém vnímání je bezdomovcem starší zanedbaný zapáchající opilý muž před supermarketem, na nádraží nebo u metra. Obecně má každý rozdílná měřítko k posouzení, kdo všechno jsou osoby bez domova, kdo je bezdomovectvím ohrožen a co je bezdomovectví, ale jednoznačná právní a sociologická definice není (Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice, 2015).

V sociálním zákonodárství, konkrétně dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, hovoříme o těchto lidech jako o „osobách bez přístřeší“. Tento zákon zároveň upravuje oblast prevence a služby poskytované osobám bez přístřeší (Kajanová, 2014).

Odborné literatury o bezdomovcích obvykle píší jako o osobách bez přístřeší, sociálně slabých nebo nepřízpůsobivých občanech (Marek, 2012).

V zákonu o státním občanství se takto označují osoby bez jakéhokoli státního občanství a v mezinárodních dokumentech jsou označeni jako osoby bez státní příslušnosti. Je jim zpravidla poskytnuta stejná ochrana jako uprchlíkům (Tomeš, 2011).

1.3 Příčiny bezdomovectví

Stát se osobou bez přístřeší je relativně snadné, protože příčin, které k bezdomovectví vedou, je celá řada a tyto osoby jsou velmi různorodí lidé z různých společenských vrstev. Mají odlišný stupeň dosaženého vzdělání, jsou různého věku a vyrůstali v různých rodinách. Můžeme mezi nimi najít např. zkrachovalé podnikatele, invalidní důchodce, inženýry propadlé alkoholu, lidi rozvedené nebo zadlužené (Průdková, 2008).

Bezdomovectvím jsou také ohroženi lidé, kteří opouští instituce, ve kterých měli do určité doby jisté zázemí. Takovými institucemi máme na mysli třeba dětské domovy, ze kterých odcházejí osoby po dosažení plnoletosti a následně se někteří nedokáží s novým životem správně vypořádat. Dále léčebné zařízení, vězení a podobné instituce, které opouštějí lidé, kteří nemají vytvořené sociální sítě (Kajanová, 2014).

Mezi osobami bez přístřeší nalezneme i jedince, kteří si život na ulici zvolili více méně dobrovolně jako svůj životní styl. K tomuto rozhodnutí ale vždycky vedou další faktory, které k tomuto rozhodnutí jedince přivedou (Průdková, 2008).

Příčiny ztráty domova jsou často rozdílné u mužů a u žen, stejně tak jako jejich život na ulici a jejich zkušenosti s ulicí (Reconsidering Gender in Homelessness, 2017).

Vágnerová (2013) ve své knize „Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí“ přináší informace o těch jedincích, kteří ztratili nebo nikdy ani nezískali své zázemí a popisuje jejich přístup k různým problémům, s nimiž se museli vypořádat a které byly příčinou jejich sociálního propadu.

Jednotlivé faktory, které při vzájemném působení mohou vést až k bezdomovectví, bývají rozdělovány do dvou skupin. Jsou to faktory vnější neboli objektivní a faktory vnitřní neboli subjektivní (Fleischmann, 2006).

Systémové příčiny, které jsou obsahem vnějších faktorů, může odstranit stát, ale subjektivní příčiny musí změnit jedinec sám (Marek, 2012).

Ztrátě domova obvykle předchází určitá krize, kterou jedinec nezvládá sám řešit a může ho ovlivnit natolik, že se přestane starat o své ekonomické záležitosti. V tom případě má dvě sociální záchranné sítě, které mají zabránit tomu, aby skončil na ulici. V prvním případě se jedná o síť osobních sociálních kontaktů, které si člověk vytváří kolem sebe. Jsou jimi nejbližší rodina, přátelé a známí, kteří by měli krizí zasaženého člověka podržet. Pokud se tak nestane, je tu sociální síť služeb, která by mu měla zajistit bydlení a státní podporu, aby neskonal na ulici. Tam se může nakonec ocitnout, pokud nemá silnou sociální síť kontaktů nebo nesplňuje podmínky k získání státní pomoci (Marek, 2012).

V publikaci MPSV je uvedeno, že nejohroženější bezdomovectvím jsou rodiny seniorů jednotlivců nad 65 let, domácnosti s dlouhodobě nezaměstnaným členem rodiny či s jedním dospělým a dětmi (Konceptce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

1.3.1 Vnější (objektivní) faktory

Objektivní faktory zahrnují celkové společenské klima, sociální politiku a hospodářskou situaci v zemi (Fleischmann, 2006).

Patří do nich např. politika zaměstnanosti, bytová politika, postavení etnických minorit, postoj většinové společnosti k marginálním skupinám a další dílčí faktory (Matoušek, 2005).

Jsou určitým výsledkem působení ekonomicko-politické situace země a celkého společenského klimatu. Příkladem je chudoba, vysoká míra nezaměstnanosti, nedostatečné zabezpečení ve stáří a v nemoci, nedostatečné finance na bydlení, diskriminace obyvatel etnických menšin a také již výše zmiňované institucionální příčiny (Průdková, 2008).

Tyto příčiny bývají přisuzovány k systémové chybě a bezdomovec je její obětí (Marek, 2012).

1.3.2 Vnitřní (subjektivní) faktory

Spoluutvářejí celkovou sociální situaci jedince, kterou podmiňuje zejména úroveň jeho vlastních schopností sociální adaptace (Matoušek, 2005).

Subjektivní faktory poukazují na nepříznivé vlastnosti jedince a zpravidla si lidé bez domova tuto situaci zapříčiní svým chybným chováním (Marek, 2012).

Můžeme do nich zahrnout materiální, vztahové a osobní podmínky jednotlivců a rodin.

- Materiální faktory – např. nízký příjem, ztráta zaměstnání, zadluženost, ztráta bydlení.
- Vztahové faktory – zahrnují nefunkční rodinu, manželské konflikty, narušené vztahy, absenci rodinného zázemí.
- Osobnostní faktory – patří do nich například tělesná či duševní porucha, poruchy osobnosti, prožitá traumata atd.

Nejčastější příčinou ztráty domova u českých osob bez přístřeší je rozpad rodiny a ztráta zaměstnání (Průdková, 2008).

1.4 Typologie bezdomovectví

Pro kategorizaci bezdomovectví jsou používána různá hlediska. Nejčastěji autoři ve svých publikacích uvádějí třídění podle vnímání veřejnosti na zjevné, skryté a potenciální bezdomovectví (Konceptce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

Průdková (2008) píše, že každá klasifikace je zjednodušující, protože nelze vměstnat životní příběhy a situace všech osob bez domova do jedné z nich, ale ve své knize používá tuto kategorizaci, jako většina ostatních autorů.

1.4.1 Zjevné bezdomovectví

Tento typ zahrnuje nejviditelnější část osob bez přístřeší, ale zároveň i část nejmenší. Tito lidé se ke statutu osob bez domova otevřeně hlásí (Aspekty života bezdomovecké populace (kvalitativní analýza), 2007).

U osob patřících do této skupiny je očima veřejnosti na první pohled patrné, že se jedná o osobu bez přístřeší a to především vzhledem k jejímu vzhledu a lokalitě, ve které se tyto osoby sdružují. Jedná se obvykle o osoby, které jsou závislé na návykových látkách, jako například alkohol a jsou klienty různých sociálních služeb (Kajanová, 2014).

Tyto osoby můžeme podle Průdkové (2008) charakterizovat tak, že mají zanedbaný vzhled, mohou zapáchat, mít znečištěný oděv a nepřiměřenou obuv. Poznáme je také podle jejich chování, jako je sbírání nedopalků cigaret, přehrabování se v kontejnerech a popelnicích, žebrání a také podle toho, že u sebe většinou nosí svůj veškerý majetek v různých zavazadlech.

1.4.2 Skryté bezdomovectví

Průdková (2008) se domnívá, že tato skupina je mnohem větší než skupina zjevného bezdomovectví. Skupina skrytých bezdomovců zahrnuje osoby bez přístřeší, které z nějakého důvodu nevyužívají sociální služby za účelem ubytování, ale nejčastěji využívají nepřijatelné bydlení ve squatech, sklepích, starých automobilech, v domech určených k demolici, kontejnerech a podobných míst, kde mohou skrytě přebývat. Tyto osoby žijí jako ostatní osoby bez přístřeší, ale nedokážeme je poznat na první pohled, protože se snaží tajit svůj životní styl a skrývají problémy před okolím. Často mají čistý, dobře padnoucí oděv a dbají o svůj vzhled. Málokdy se zdržují delší dobu na jednom místě a v zimních měsících na krátkou dobu vyhledávají pomoc sociálních služeb, jinak se na sociální pracovníky příliš neobracejí.

Podle publikace MPSV (2013) z některých výzkumů vyplývá, že mezi skrytými bezdomovci přibýlo mladých lidí do 25 let, žen i celých rodin a osob se zdravotním postižením.

1.4.3 Potencionální bezdomovectví

Tato skupina je nejobsáhlejší a tvoří ji osoby, které jsou bezprostředně ohrožené úpadkem do bezdomovectví. Můžeme sem zařadit osoby s patologickým jednáním, jako jsou alkoholici a drogově závislí. Dále psychicky a fyzický nemocní a osoby čekající na propuštění z institucionálních zařízení (Fleischmann, 2006).

Potencionální bezdomovci budí dojem, že mají bydlení a ve skutečnosti žijí v nepředstavitelně obtížných a složitých podmínkách. Každý den jim hrozí, že se ocitnou na ulici. Tato skupina zahrnuje široké spektrum lidí ohrožených bezdomovectvím. Mohou jimi být i mladí lidé, kteří se po opuštění ústavních zařízení nemají kam vrátit, lidé propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a dalších institucí. Dále lidé žijící v nejistém podnájmu, rozvedení a nezaměstnaní lidé, kteří pracují pouze příležitostně nebo nelegálně a osoby závislé na návykových látkách. Postrádají dostupnost vlastního bydlení a mnohdy k jeho nalezení ani neprojevují dostatečné úsilí,

protože se domnívají, že by ho měli bez jakéhokoliv vynaložení vlastního úsilí získat (Průdková, 2008).

1.4.4 Typologie ETHOS

Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení (dále jen ETHOS), která byla vytvořena Evropskou federací národních sdružení pracujících s bezdomovci (dále jen FEANTSA) a přizpůsobena na prostředí České republiky (Konceptce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

FEANTSA se dlouhá léta snaží o to, aby bezdomovectví nebylo zjednodušeně chápáno jako přespávání na ulici, ale prosazuje jeho širší pojetí, které zahrnuje kromě lidí bez střechy také osoby bez bytu nebo osoby s nejistým nebo nevyhovujícím bydlením nebo ubytováním. Tato rozšířená definice odráží příčiny bezdomovectví a můžeme díky ní lépe porozumět procesům vyloučení, které mohou osoby bezdomovectvím dlouhodobě ohrožovat nebo je do této situace přivést (Hradecký a kol., 2007).

Definice ETHOS označuje tyto osoby jako heterogenní populační skupinu, která zahrnuje jak viditelné bezdomovce, tak i osoby které spí venku, v ubytovacích zařízeních pro bezdomovce, jejichž bydlení je nejisté a také osoby, které jsou se svým bydlením na úrovni minimálních standardů v daném sociálním a kulturním prostředí (Konceptce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

Typologii ETHOS vypracovala a přijala FEANTSA ve snaze poskytnou jednotnější přístup k porozumění bezdomovectví na evropské a národní úrovni. Snaží se odrazit různorodost zkušeností jednotlivých členských států s touto problematikou, proto představuje kompromis odlišných národních perspektiv a reálných situací. Tato typologie má také za úkol přispět ke zlepšení sběru a srovnávání dat. ETHOS lze využít jako nástroj na národní úrovni, který může pomoci při rozhodování o strategiích při řešení bezdomovectví (Hradecký a kol., 2007).

V každé zemi je bezdomovectví vnímáno a řešeno různým způsobem, proto se ETHOS snaží pokrýt životní situace zahrnující všechny formy bezdomovectví v celé Evropě (ETHOS Typology on Homelessness and Housing Exclusion, 2011).

Hradecký a kol. (2007), v návaznosti na tuto typologii ve své knize rozlišuje osoby:

- Bez střechy – osoby bez střechy přežívají venku, případně v noclehárnách
- Bez bytu – osoby žijící v ubytovnách pro bezdomovce (azylové domy, přechodná ubytovna), osoby pobytových zařízení pro ženy, osoby v ubytovnách pro imigranty, osoby před opuštěním instituce (věznice, zdravotnická zařízení, zařízení pro děti) a uživatelé dlouhodobější podpory (pobytová péče pro starší bezdomovce, podporované bydlení pro bývalé bezdomovce)
- V nejistém bydlení – přechodné bydlení u příbuzných nebo u přátel, bydlení bez právního nároku, osoby ohrožené vystěhováním, osoby ohrožené domácím násilím
- V nevyhovujícím bydlení – osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách, v nevhodném bydlení a v přelidněných bytech.

Bytová dostupnost a životaschopnost se objevují v celé Evropě jako sociální problém. Sociální faktory, které FEANTSA uvádí, jako činitele obtížnějšího přístupu k bydlení jsou mladí lidé, závislí členové rodin a migranti (Increases in Homelessness, 2017).

1.5 Bezdomovectví v České republice

V našem státě je bezdomovectví spojováno nejčastěji s hlavním městem Prahou, kde je jejich koncentrace největší. Setkáme se s nimi nejčastěji v centru města. Osoby bez přístřeší nalezneme i v jiných krajích České republiky, ale jsou zde méně častým jevem a v menší koncentraci (Barták, 2011).

Z výsledků Českého statistického úřadu bylo z posledního sčítání lidu, domů a bytů (dále jen SLDB) z 26. 3. 2011 sečteno celkem 11 496 osob, které byly označeny jako osoby bez přístřeší. Tyto osoby byly identifikovány komisařem jako osoby, které nemají

domov či možnost dlouhodobě využívat nějaké přístřeší. Za místo jejich obvyklého pobytu bylo v souladu s mezinárodními doporučeními, považováno místo sečtení. V datových výsledcích jsou osoby bez přístřeší zahrnuti územně v lokalitách, kde byli sečtení.

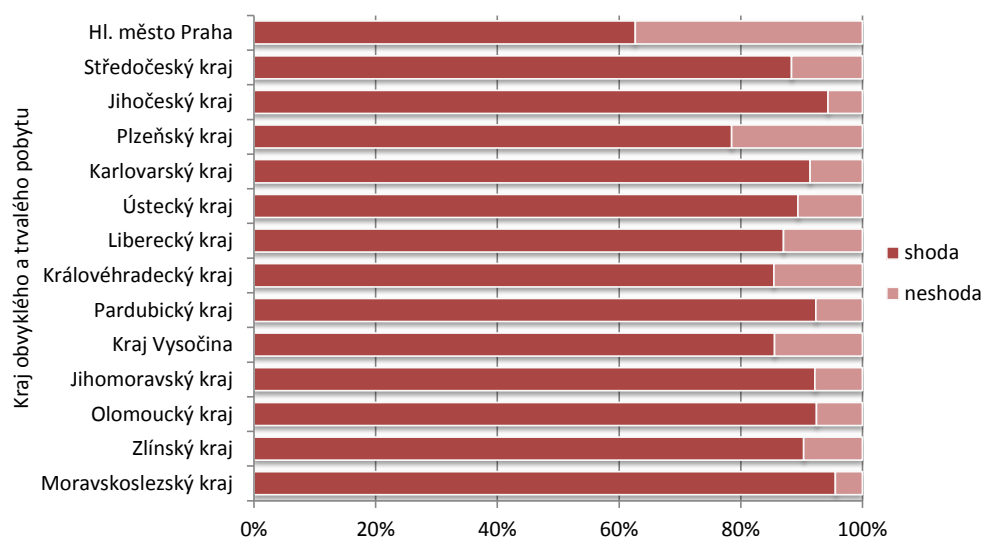
Sčítání se uskutečnilo převážně ve spolupráci se Sdružením azylových domů a Asociací poskytovatelů sociálních služeb. Sčítaly se zejména osoby, které k datu sčítání využívaly služeb těchto zařízení. Počet sečtených osob bez přístřeší ovlivnil aktivní přístup jednotlivých zařízení, jejich rozmístění do krajů a jejich zaměření a především jejich složení z hlediska věku, pohlaví a dalších demografických charakteristik. Protože se sčítání provádělo cíleným umístěním formulářů do objektů určených k bydlení, nebylo možné vyhledávat osoby mimo tyto objekty a nebyli k dispozici speciálně vyškolení pracovníci pro specifickou komunikaci s osobami bez přístřeší (Obyvatelstvo podle způsobu bydlení - 2011, 2014).

Při SLDB byli dotazováni především skrytí bezdomovci, protože jde o osoby žijící v azylových domech, noclehárnách, domech na půli cesty a podobně (Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, 2013).

Do sčítání bylo zahrnuto 270 zařízení pro osoby bez přístřeší. Toto číslo tvořily azylové domy, domy na půli cesty, v noclehárny a nízkoprahová denní centra. Sečtení byli klienti přítomni v daném okamžiku.

V Moravskoslezském a Ústeckém kraji bylo nejvíce zařízení, které se zapojily do sčítání. Společně s Prahou tvořily tyto dva kraje polovinu kapacity zúčastněných zařízení pro osoby bez přístřeší.

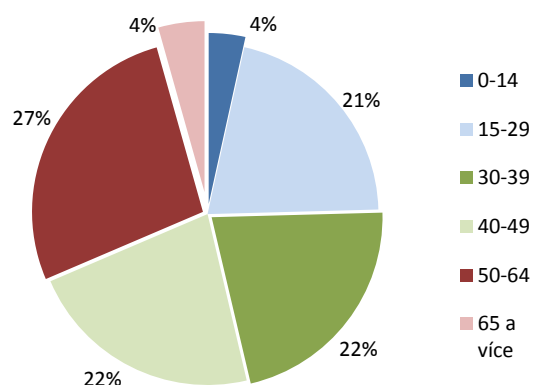
Převážně byly sečtené osoby bez přístřeší českými státními občany, 332 osob uvedlo jiné státní občanství, z nich 157 mělo státní občanství Slovenska (Obyvatelstvo podle způsobu bydlení - 2011, 2014).

Obrázek 1 Bezdomovci podle kraje obvyklého a trvalého pobytu k 26. 3. 2011

Zdroj: Obyvatelstvo podle způsobu bydlení - 2011, 2014

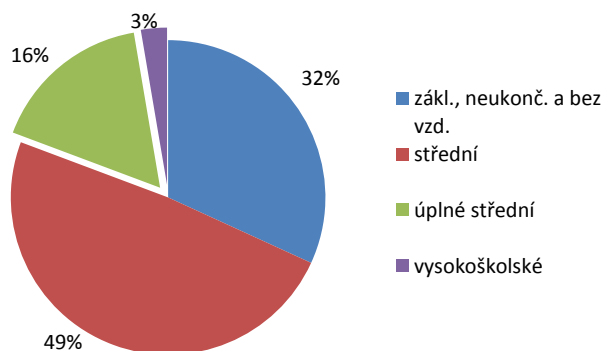
Z obrázku 1 je možné vyčíst, že shoda obvyklého (místa sečtení) a trvalého pobytu na úrovni kraje se pohybovala mezi 63 až téměř 96 %. Z toho vyplývá, že většina osob bez přístřeší neopustila region svého trvalého bydliště. Nejnižší podíl shody byl v Praze, kde dvě pětiny bezdomovců měly trvalé bydliště v jiném kraji.

Obrázek 2 Bezdomovci podle věku k 26. 3. 2011

Zdroj: Obyvatelstvo podle způsobu bydlení - 2011, 2014

Na obrázku 2 vidíme strukturu podle pohlaví a věku, kterou ovlivnil poměrně značný počet zařízení pro matky s dětmi. Počet žen ve skupině osob bez přístřeší činil 22 %, ve věkové struktuře se objevily i děti, např. bylo sečteno 300 dětí ve věku 0-9 let (2,6 % z počtu sečtených osob bez přístřeší). Z věkové struktury je zřejmá vyrovnanost zastoupení desetiletých věkových skupin, zejména mezi 20 a 50 lety. Nejpočetnější věková kategorie u mužů byla 40-49 let, u žen 20-29 let. Nejméně osob bez přístřeší bylo zjištěno ve věkové kategorii do 14 let a nad 65 let.

Obrázek 3 Bezdomovci podle nejvyššího ukončeného vzdělání k 26. 3. 2011

Zdroj: Obyvatelstvo podle způsobu bydlení - 2011, 2014

Většina sečtených osob bez přístřeší měly střední nebo základní vzdělání, přičemž vzdělání střední (bez maturity) bylo nejpočetnější skupinou. Jak je vidět na obrázku 3 toto nejpočetnější dosažené vzdělání mělo více než 47 % sečtených osob bez přístřeší starších 15 let. Tyto osoby tedy měly určitou kvalifikaci pro případný výkon povolání, a tudíž i předpoklady najít si uplatnění na trhu práce (Obyvatelstvo podle způsobu bydlení - 2011, 2014).

Mezi osobami bez domova můžeme najít i těhotné ženy, které představují rizikovou skupinu, protože jsou v této životní situaci vystaveny mnohým nežádoucím vlivům jak na matku, tak na dítě (Umo I. Esen, 2016).

V roce 2013 přijala vláda České republiky Koncepti prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020, která pracuje s různými přístupy řešení problémů osob bez přístřeší s přihlédnutím k míře a odlišnosti jejich problémů. Zabývá se tématy, které s touto problematikou souvisí. Například podporou přístupu k bydlení, zdravotní péči, zvyšování informovanosti a spolupráce všech, kteří se pohybují v tomto odvětví (Zpráva o plnění Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 za rok 2015, 2016).

MPSV (2013) ve své publikaci „Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020“ uvádí, že odhadovaný počet osob bez přístřeší v České republice je přibližně 30 000 a to dle expertů, kteří vycházeli z definice ETHOS. Podle stejné metodiky je mnohem více osob, které žijí v nejistém nebo nevyhovujícím bydlení. Do této skupiny patří domácnosti, které uvízly v nedoplatcích za bydlení a za služby, nemají dostatečné příjmy pro splácení, mají i další dluhy a alespoň jednoho člověka v domácnosti dlouhodobě nezaměstnaného. Dále domácnosti s nemožností směny stávajícího bydlení a osoby, které se vrací z institucionální péče.

1.6 Sociální podnikání

Dohnalová (2012) uvádí, že v minulosti byly pojmy sociální podnikání a sociální podnik téměř neznámé, ale v současné době je jejich popularita na vzestupu a to nejen

v Evropě, ale i USA a různých koutech Ameriky a Asie. Na počátku vznikajícího sociálního podnikání stáli lidé, kteří vyvíjeli iniciativu pro vznik institucí a organizací, které měly za úkol začít existující sociální podnikatele a podniky zviditelňovat a podporovat. Jak se tento obor začínal rozvíjet a zviditelňovat, začaly se na univerzitách vyučovat předměty zaměřené na sociální podnikání nebo sociální podniky a po světě vznikaly akademické výzkumné sítě. V současné době už mají sociální podniky u nás i ve světě své uznání.

Sociální podnikání můžeme definovat jako soubor podnikatelských aktivit, které prospívají společnosti a životnímu prostředí. Jeho role je důležitá v oblasti místního rozvoje, protože často vytváří pracovní příležitosti pro osoby se sociálním, zdravotním nebo kulturním znevýhodněním. Zisk ze sociálního podnikání je z větší části použit na další financování a rozvoj sociálního podniku (Sociální podnikání, 2017).

Subjektem sociálního podnikání je sociální podnik. Může jím být právnická nebo fyzická osoba, která splňuje principy sociálního podniku. Tento podnik má za úkol naplňovat veřejně prospěšný cíl, vzniká a rozvíjí se na konceptu trojího prospěchu, což znamená prospěch v oblasti ekonomické, sociální a životního prostředí (Sociální podnikání, 2017).

V České republice jsou subjekty sociálního podnikání občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, družstva a nadace (Dohnalová, 2011).

Aktivity sociálního podnikání mají naplňovat tyto principy:

- Sociální podnik má za úkol přispívat ke snižování nezaměstnanosti a k podpoře sociálního začleňování. Minimálně 40% zaměstnanců ze všech zaměstnanců sociálního podniku musí pocházet z podporovaných cílových skupin.
- Vztahy sociálního podniku mají směřovat k maximálně možnému zapojení pracovníků (zaměstnanců i dobrovolníků) do rozhodování a k posílení sociální soudržnosti.
- Pokud má společnost zisk z účasti na trhu musí být použit pro rozvoj sociálního podniku a naplňování jeho obecně prospěšných cílů. Nikoli pro přerozdělování

zakladatelům, podílníkům nebo akcionářům a minimálně 51% zisku je povinen příjemce reinvestovat do sociálního podniku. Reinvestice souvisejí se zaváděním nových technologií, služeb a produktů firmy, do zvyšování kvalifikace zaměstnanců, plnění obecně prospěšného cíle organizace a pro vytvoření uspokojivého zázemí pro nové zaměstnance.

- Sociální podnik využívá místní zdroje a uspokojuje místní potřeby. Přispívá místnímu rozvoji, zohledňuje environmentální aspekty a vstupuje do místních partnerství a iniciativ (Dohnalová, 2012).

Podporované cílové skupiny jsou osoby ohrožené sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučené a to konkrétně: Osoby se zdravotním postižením, jakkoliv ohrožená mládež a mladí dospělí, osoby bez přístřeší, osoby opouštějící zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody, oběti trestné činnosti, osoby pečující o osobu blízkou, osoby se zkušeností se závislostí na návykových látkách, osoby, které jsou dlouhodobě nezaměstnané nebo jsou vedeny déle než jeden rok v evidenci úřadu práce (Dohnalová, 2012).

Sociální podniky jsou obecně prospěšné a jejich vznik a existenci podporuje řada subjektů. Nejvýrazněji přímo Evropská unie. Ta od roku 2009 projektům sociální ekonomiky umožňuje získávat dotace z evropských dotačních fondů (Co je sociální podnikání, 2017).

1.6.1 Sociální prospěch

Sociální podniky jsou zakládány občany dobrovolně. Zakladatelé si ve vnitřních předpisech stanoví zásady demokratického rozhodování a musí respektovat statutární orgány a legislativu. Do řízení a rozhodování ve věcech podnikání zapojují pokud možno všechny pracovníky podniku. Cílem sociálního prospěchu je přispívání k veřejnému prospěchu a uspokojování potřeb společnosti nebo sociálních skupin lidí (Dohnalová, 2015).

1.6.2 Ekonomický prospěch

Je spojen se zacházením se ziskem, který je užíván k vlastnímu rozvoji a pro místní potřeby. Sociální podnik má zisk v podobě peněz získaných z vlastní výdělečné činnosti, ale může mít i jiné finanční zdroje jako jsou dotace nebo dary. Subjekt nemůže vykonávat krátkodobě, nepravidelně nebo jednorázově ekonomické aktivity, ale musí se jednat o soustavnou činnost. Nese odpovědnost za tuto činnost, zda bude prosperovat nebo nebude úspěšný a zanikne. Jde o samostatnou samosprávnou jednotku a není závislý na jiných institucích a to i v případě, jeli spoluzakladatelem obec nebo soukromá společnost. Nejprve může být podnik založen pouze s dobrovolníky a později jsou v něm vytvořeny pracovní pozice pro zaměstnance (Dohnalová, 2015).

1.6.3 Environmentální a místní prospěch

Pro obec, místo i region je sociální podnikání důležité. Subjekty využívají místní materiální a lidské zdroje, uspokojují místní potřeby, komunikují s organizacemi občanského sektoru, občany a veřejností, s místní samosprávou a místními podnikateli. Aktivně se účastní místních akcí a zveřejňují informace o sobě jako sociálním podniku. Chovají se ekologicky a vedou v tomto směru i své pracovníky a okolí. Subjekty mají své vlastní příjmy a nejsou zcela závislé na cizím kapitálu ani na veřejných financích a institucích. Určující je práce lidí, kteří jsou součástí podniku a vnější vztahy generují sociální kapitál (Dohnalová, 2015).

1.7 Projekt Pragulic

Projekt Pragulic je sociální podnik, jehož cílem je prostřednictvím svých aktivit a projektů umožnit zájemcům z řad veřejnosti poznat a zažít svět osob bez domova a tím měnit zažité stereotypy, které se této problematice týkají (Pragulic, 2013).

Byl založen mladými studenty z Katedry studií občanské společnosti Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, kteří oslovili organizace, které se zabývají prací s osobami bez domova a začali mezi jejich klienty vytipovávat vhodné uchazeče na

pozice průvodců (Od popelnic do antikvariátu a zpět. Bezdomovci začali provádět Prahou, 2012).

Jedná se o neziskovou organizaci, která zábavnou a odvážnou formou mění pohled veřejnosti na osoby bez domova a tím jím umožňují jednodušší návrat do běžného života (Pragulic, 2013).

Z řad osob bez domova vybírají zajímavé a spolehlivé průvodce, kteří si pak na základě svých originálních životních příběhů vytvářejí vlastní prohlídkovou trasu. Tato činnost je pro ně formou terapie a zdrojem stabilního finančního příjmu.

Prostřednictvím toho projektu, kdy jsou průvodci samy osoby bez přístřeší mají účastníci prohlídek jedinečnou příležitost získat reálný pohled na svět osob bez domova.

Pravidelné prohlídky se uskutečňovaly nejprve pouze v Praze a nově se působení projektu rozšířilo do města Olomouc. Projekt chvíli fungoval i v Českých Budějovicích, ale podle získaných informací od realizátorů projektu nejprve jeden z průvodců beze stopy zmizel a do dnes nikdo neví, co se s ním stalo. Druhý průvodce byl podle zdrojů velmi zajímavá osobnost a o jeho prohlídce byl velký zájem, ale z neznámých důvodů začala upadat spolupráce s ním a nakonec se prohlídky v Českých Budějovicích musely zrušit.

Momentálně se na prohlídkách Prahou podílí šest průvodců a Olomoucí dva průvodci.

Standardní délka prohlídky je 120 – 150 minut, kdy může být součástí zastávka na občerstvení v zajímavém tématickém prostředí.

Kromě pravidelných tématických prohlídek nabízí Pragulic i nezapomenutelné bezdomovecké zážitky při kterých účastník může na vlastní kůži nejenom poznat, ale i zažít svět lidí bez domova (Pragulic, 2013).

1.7.1 24 hodin bez domova

Filosofie konceptu: „*Bezdomovectví skutečně pochopí pouze ten, kdo ho na vlastní kůži zažije.*“

Koncept unikátního bezdomoveckého zážitku vznikl na základě série brainstormingových setkání s průvodci, jehož cílem je vytváření agentů změny, kteří na základě osobní zkušenosti vědí, co obnáší bezdomovectví a jsou zbaveni mýtů a předsudků.

Začátek zážitku je v osm hodin ráno v Praze před budovou Hlavního nádraží a končí druhým den přibližně stejného času na stejném místě. Kromě aktuálního počasí je celodenní program závislý především na konkrétních přáních a zájmech jednotlivých účastníků a ti si během 24 hodin na ulici musí určitým způsobem zajistit peníze, jídlo i místo na spaní.

Zájemci o tento zážitek se ho mohou zúčastnit vždy s průvodcem ve skupinové formě (2 – 3 zájemci) nebo individuálně (Pragulic, 2013).

1.7.2 Bezdomovecký teambuilding

Filosofie konceptu: *“Transfer know-how z oblasti bezdomovectví do každodenní firemní praxe.”*

Tento koncept je zaměřený primárně na manažery a zaměstnance z korporátní sféry. Má podobu strukturovaného bezdomoveckého pětihoje. Jeho účastníci se při něm mohou naučit řadu praktických dovedností použitelných v oblasti, ve které každý den pracují a to od člověka, od kterého by to pravděpodobně nikdy nečekali.

Pro účastníky zážitku jsou připraveny originální a smysluplné týmové úkoly z oblasti marketingu, logistiky, prodeje, financí a lidských zdrojů. Součástí aktivity zaměřené na prodej mají například účastníci za úkol prodat přímo na ulici předměty, které naleznou v kontejneru, a to co nejrychleji za co nejvíce peněz. V rámci financí se pak jedná o kreativní týmový fundraising realizován formou pouličního umění. V logistické části se za získané peníze nakoupí potraviny a další předměty užitečné pro bezdomovce, které jsou následně týmem zavezeny do konkrétní bezdomovecké kolonie.

Program je velmi flexibilní a je možné ho připravit každé skupině na míru. Vhodný počet účastníků pro konání zážitku je 10-15 osob (Pragulic, 2013).

1.7.3 *Prague homeless challenge*

Filosofie konceptu: *“Bezdomovci dokáží přežít v extrémních podmínkách, neboť se naučili žít se Zemí v harmonii.”*

Zážitek tvoří interaktivní půldenní až celodenní program pro skupiny mladých lidí. Je zaměřený především na studenty středních škol a druhých stupňů základních škol.

Hlavním cílem je podpořit vzdělání studentů v oblastech sociálního uvědomění a ekologie.

Koncept má tři vzájemně provázané pilíře, kterými jsou:

- praktické vzdělání, které se týká přežití na ulici (např. stavba přechodného obydlí, záchrana předmětů z kontejnerů, prohlídka azylového domu)
- zábava (např. štafetový běžecký závod s plnou igelitkou, community art, pouliční umění)
- dobročinné aktivity (např. oživení veřejného prostoru, návštěva bezdomovecké komunity, známkování kvality třídění odpadu)

Celý program je přirozeně postavený na pestrých zkušenostech bezdomoveckých průvodců se životem na ulici a jejich užitečných znalostech, například v oblasti třídění odpadu. Je k dispozici velké množství různých úkolů a aktivit. Konkrétní program je vytvářen každé skupině přímo na míru. Vhodný počet skupiny účastníků je 15-20 osob (Pragulic, 2013).

2 Cíl práce a výzkumná otázka

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zjistit a vyhodnotit subjektivní užitečnost projektu Pragulic pro osoby bez přístřeší.

Projekt Pragulic dává osobám bez domova, kteří se na ulici ocitli z různých důvodů příležitost, znovu se začlenit do společnosti a tím změnit jejich dosavadní život. Cílem je zjistit, jak tuto příležitost vnímají průvodci, kteří se na projektu podílejí. Co pozitivního každému z nich tato práce přinesla a jestli se od doby působení v projektu jejich život posunul správným a lepším směrem.

2.2 Výzkumná otázka

V souvislosti s výše uvedeným cílem byla stanovena jedna hlavní výzkumná otázka:

VO: Jak ovlivnil projekt Pragulic životní situaci průvodců – osob bez přístřeší?

3 Metodika

3.1 *Metody a techniky sběru dat*

Pro zpracování této práce jsem s ohledem na cíl zvolila k realizaci výzkumu kvalitativní strategii. Cílem kvantitativního výzkumu je interpretace sociální reality s porozuměním lidem v konkrétních sociálních situacích (Aspekty života bezdomovecké populace (kvalitativní analýza), 2007).

Součástí kvalitativního výzkumu je vyhledávání a analyzování jakýkoliv informací, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek a provádí induktivní a deduktivní závěry. Výzkumník se seznamuje s novými lidmi a pracuje přímo v terénu a v přirozeném prostředí zkoumaných osob. Výzkum se provádí pomocí intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince nebo skupinou jedinců. Tyto situace bývají většinou banální nebo normální a reflektují každodennost zkoumaných subjektů (Hendl, 2005).

Jako techniku sběru dat a informací jsem použila metodu dotazování a polostrukturovaný rozhovor, protože pro moji cílovou skupinu se mi jevil jako nejvhodnější. Byl připraven seznam otázek, kde není třeba striktně dodržovat jejich pořadí jako u strukturovaného rozhovoru (Aspekty života bezdomovecké populace (kvalitativní analýza), 2007).

Cílem polostrukturovaného rozhovoru je získání co nejvíce detailních a komplexních informací o zkoumaném jevu, které se ve výsledku použijí k interpretaci, analyzování a vyhodnocení získaných dat (Švaříček, Šed'ová et al., 2007).

3.2 *Charakteristika výzkumného souboru*

Souborem zkoumané skupiny osob jsou vybraní pracovníci, kteří jsou do projektu Pragulic zapojeni. Původním záměrem bylo pracovat se souborem v Českých Budějovicích a v Praze, ale v Českých Budějovicích byla činnost projektu přerušena.

Byli tedy osloveni pouze průvodci z Prahy. Z rozhovoru s organizátorem projektu v Českých Budějovicích jsem zjistila, že se na projektu podíleli dva průvodci. Jeden průvodce jednoho dne beze stopy zmizel, tak se prohlídky uskutečňovaly pouze s jedním průvodcem, o které měla veřejnost velký zájem. Ten ale po nějaké době přestal plnit své povinnosti, nechodil na plánované prohlídky a nakonec přestal s organizátory komunikovat. Ani po snaze organizátorů najít z řad osob bez domova nové průvodce se projekt v Českých Budějovicích nepodařilo zachovat. V Praze aktuálně působí šest průvodců, z toho čtyři muži a dvě ženy. Celkem byli osloveni čtyři průvodci, které jsem vybrala s ohledem na zajímavost jejich prohlídek a životních příběhů. Jsou mezi nimi tři muži a jedna žena. Všichni oslovení souhlasili se sdílením informací v této bakalářské práci.

3.3 *Proces sběru dat*

S každým vybraným průvodcem byla absolvována prohlídková trasa a následně ke sběru dat použita technika dotazování a polostrukturovaných rozhovorů, které byly vytvořeny z předem připravených otázek, nahrávány na diktafon a později zpracovány. Otázky byly zaměřené na život průvodců z řad osob bez přístřeší, na jejich účast na projektu a především na přínos projektu Pragulic v jejich životě.

3.4 *Metoda vyhodnocování dat*

Získaná data byla vyhodnocována pomocí případových studií. V centru pozornosti je případ, který je objektem našeho výzkumného zájmu. Může jím být osoba, skupina nebo např. organizace. Analýza jednotlivých případů nám umožňuje sledování, popisování a vysvětlování případu v jeho komplexnosti v průběhu celého výzkumu. Můžeme díky tomu dospět k přesnějším a hlubším výsledkům (Miovský, 2006). Zabývá se detailním studiem jednoho nebo několika málo případů. Zachycuje složitosti případu a popisuje vztahy v jejich celistvosti a předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu pak lépe porozumíme jiným podobným případům (Hendl, 2005).

Získaná data v podobě polostrukturovaných rozhovorů, které nalezneme v příloze, jsem vyhodnocovala pomocí otevřeného kódování. Otevřené kódování jsem tvořila tak, že jsem opakovaně pročetla větu po větě a vytvářela kódy. Ty jsem následně vypsala a utvořila kategorie, do kterých jsem kódy roztrídila. Kategorii, bylo nakonec utvořeno dvanáct, protože rozhovory jsou rozsáhlé a nalezneme v nich mnoho informací.

3.5 Etika výzkumu

Etické otázky jsou pro výzkum velmi důležité, protože ne všichni lidé chtějí s někým sdílet podrobnosti ze svého soukromí s vědomím, že budou zveřejněny a bude do nich moct kdokoliv, kdykoliv nahlédnout. Proto je pro nás důležité zachovat během výzkumu soukromí zkoumaných osob. Každý má právo odmítnout účast na výzkumu nebo ji kdykoliv během něho přerušit. Je pro nás důležité získat od zkoumaných osob informovaný souhlas, který znamená, že osoba souhlasí s účastí na našem výzkumu. Zkoumané osoby jsou v publikaci vždy prezentovány anonymně (Hendl, 2005).

Pro každého průvodce, se kterým jsem realizovala rozhovor, jsem měla připravený informovaný souhlas a každý z průvodců projektu Pragulic se sdílením poskytnutých informací v této práci souhlasil. V této práci jsou oslovení průvodci uvedeni pod fiktivními jmény.

4 Výsledky

4.1 Výsledky otevřeného kódování

Výsledky jsem zpracovala pomocí zakódování polostrukturovaných rozhovorů a z vytvořené kódy roztřídila do kategorií. S ohledem na rozsah informací od výzkumného souboru bylo vytvořeno dvanáct kategorií:

1. Původ, 2. Rodina, 3. Bydlení, 4. Život na ulici, 5. Příčiny života na ulici, 6. Rizikové chování osob bez přístřeší, 7. Využívání sociálních služeb, 8. Potřeby osob bez přístřeší, 9. Pracovní aktivity průvodců, 10. Pozitiva projektu pro průvodce, 11. Přínos projektu pro veřejnost, 12. Osobní život průvodců.

Níže uvádím kódy a citace informantů, které analyzuji.

Tabulka 1 obsahuje základní informace o průvodcích, jako pohlaví, přibližný věk, dobu strávenou na ulici a druh závislosti, se kterou mají průvodci zkušenosti.

Tabulka 1 Základní informace o průvodcích

	Pohlaví	Věk (přibližný)	Doba na ulici	Druh závislosti
Průvodce č. 1	Muž	50	Cca 25 let	Drogy
Průvodce č. 2	Muž	50	7 let	Alkohol
Průvodce č. 3	Muž	50	15 let	Alkohol
Průvodce č. 4	Žena	40	20 let	Drogy

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1.1 Původ

- České občanství
- Slovenské občanství
- Praha

Průvodce č. 2, 3 a 4 mají České občanství a pochází z Prahy „*Narodil jsem se tady v Praze v nemocnici na Petříně, takže jsem rozenej Pražák*“. Pouze průvodce č. 1 nepochází z Prahy „*Nejsem Pražák ani rodiče nebyli Pražáci*“ ani jeho rodina nepocházela z Prahy, ale v Praze nějakou dobu bydleli a pak odešli na slovensko „*peripetie osudu nás dostaly na Slovensko*“. I když se o tom v rozhovoru nezmiňuje, tak nemá České občanství, ale v České republice, konkrétně v Praze žije už od patnácti let „*Takže jsem si v 15 postavil hlavu, odjel sem z Brna do Prahy*“. Ostatní průvodci žijí v Praze od dětství a pouze průvodce č. 4, odešla studovat do Českých Budějovic „*protože jsem odešla studovat veterinu do Českých Budějovic*“. Průvodci č. 2 a 3 studovali v Praze „*Chodil jsem do školy tady na Malý straně a pak jsem chodil na Prahu 1 na Starý město, kde jsem si udělal průmyslovku, Střední průmyslová škola dopravní*“. Všichni průvodci žijí v Praze i v současnosti.

4.1.2 Rodina

- Slavná rodina
- Vztahy v rodině
- Problémy v rodině
- Kontakt s rodinou

Průvodce č. 1 měl slavnou rodinu „*Já jsem z rodiny, která byla slavná*“, což je zajímavé, vzhledem k jeho nastalé životní situaci. On slavnou rodinu jako plus nevnímal, naopak si nepřál, aby to jeho život nějak ovlivňovalo a toužil po samostatnosti „*hele měl by ses postavit na vlastní nohy, protože seš v pozici, mamánek, jedináček, slavný dítě, všechno dostane, nic nemusí dokazovat, nic nemusí umět*“. Je jedináček a jeho rodina byla tolerantní a měli dobré vztahy, stejně jako rodina průvodce

č. 2 „s rodičema jsem měl vztahy výborný“. Ten měl bratra, s kterým ale neměl ideální a blízký vztah „*Já jsem sice neměl ideální vztah s bráchou*“. Jeho rodiče se rozvedli, když už byl dospělý „*ti se rozvedli, když jsme byli s bráchou už dospěli*“. Průvodce č. 3 se o rodině téměř nezmiňoval, pouze mimo rozhovor řekl, že teď už rodiče nemá a s bratry se nestýká, protože si myslí, že má každý svůj život a stará se sám o sebe „*Mám sourozence, ale nikdy jsem od nich pomoc nechtěl, protože každéj má svůj život*“. Průvodkyně č. 4 se zmiňuje, že její rodina úplně nefungovala a neměla ideální vztah s matkou „*Rodina úplně nefungovala, takže ne nějaký dobrý vztahy s mámou*“ a o ostatních členech rodiny se nezmiňovala. S matkou se dost hádaly. Ostatní průvodci se o problémech v rodině nezmiňovali. Všichni, kromě jednoho průvodce jsou se svými rodinami v kontaktu a vztahy mají v současnosti v pořádku. Průvodce č. 1 měl od mládí ve své rodině oporu i nabídky k pomoci „*táta mi řekl „máš otevřené dveře k návratu“ , maminka mi zase nabídla pomoc, když jsem dělal sexuální věci*“.

4.1.3 Bydlení

- Bydlení na ulici
- Bydlení v bytě
- Současné bydlení
- Spolubydlíci

Každý průvodce má zkušenost s životem na ulici. Drogově závislí většinou bydlí ve squatech, kde se sdružují i ostatně drogově závislí. Stejně tak bydleli průvodci 1 a 4. Průvodkyně č. 4, která byla dlouhodobě závislá na drogách, žila ve squatu dlouhou dobu „*Asi tak deset let jsem žila po squatech*“ a tento životní styl ji nikdy nevadil. Jindy průvodci využívali místo k přespání a bydlení, kde to zrovna na ulici bylo možné „*Spal jsem i v panelácích jo a podobně, prostě kde se dalo*“. Průvodce č. 2 si našel místo k bydlení v parku, odkud ho ale policie vyhodila „*Poprvý mě policajti vyhnali z parku, kde jsem žil*“ a pak se připojil k partě „fajn“ lidí, s kterými si našel bydlení nové „*Já jsem vlastně žil s partou docela fajn lidí v jedný jámě tady v Praze*“. Negativně hodnotí bydlení na ubytovně z důvodu nedostatečného soukromí a špatného vlivu spolubydlících. Průvodci 2 a 4 se v rozhovoru zmiňují o tom, že na ulici bydleli

v příležitostných podnájmech „*občas jsem žila v podnájmech*“. Nyní mají všichni dobré zázemí a vyjadřují spokojenost se svým aktuálním bydlením. Pouze průvodce č. 1 bydlí sám na ubytovně v centru Prahy. Ostatní bydlí s kamarády nebo známými „*Ted' bydlím v bytě s holkama z Jako doma, to je vlastně i moje přítelkyně a její dcera*“.

4.1.4 Život na ulici

- Věk
- Vztahy
- Obživa
- Pocity
- Návrat z ulice

Dva průvodci začali život na ulici v mladém věku. Průvodci č. 1 bylo teprve 15 let, když na ulici odešel. Ostatní se na ni vyskytli až v průběhu pracovního života. Nejkratší dobu na ulici strávil průvodce č. 2, který na ni strávil přerušovaně 7 let „*Přerušovaně jsem byl na ulici dohromady 7 let*“. Nikdo z nich na ulici nebyl sám. Každý měl partu, se kterou na ulici žil, našli si kamarády, s kterými se dodnes stýkají. Vztahy s ostatními osobami bez přístřeší měli dobré, protože byli bezproblémoví „*A tím, jak jsem člověk, kterej spíš pomůže, než ublíží, tak mě ta ulice jakoby vzala do party*“. Každý se živil jiným způsobem. Průvodce č. 2 a 4 v rozhovoru říkají, že se živil žebrotou „*třikrát týdně jsem vylejzal žebrotu*“. Průvodce č. 1 se živil prostitucí, která je i tématem jeho prohlídky, kriminální činností a později si nejenom on hledal příležitostné přivýdělký. S pocity osamělosti se potýkala především průvodkyně č. 4 „*Takový ty základní věci jako jste sama, nikoho nemáte*“. Snášela špatně hádky a problémy ve vztazích. Mnohokrát se cítili bezradní a na dně, ve své životní situaci „*Spíš byly doby, kdy jsem se fakt, dostala na nějaký fakt dno, kdy jsem už opravdu žít nechtěla*“. Každý z nich se pokoušel nějakým způsobem dostat z ulice. Průvodce č. 1 si uvědomil, že je jiná doba a věk už mu taky nehraje do karet, proto se rozhodl změnit svůj život. Průvodce č. 2 se o návrat snažil téměř od začátku, ale podařilo se to až poté, kdy ze zdravotních důvodů skončil na pár měsíců v nemocnici.

4.1.5 Příčiny života na ulici

- Ztráta zaměstnání
- Ztráta bydlení
- Problémy v rodině
- Vlastní rozhodnutí

Ztráta zaměstnání a bydlení je často příčinou toho, proč člověk skončí na ulici. Tyto dva důvody přivedli na ulici průvodce č. 2 a 3. Průvodce č. 2 přišel o práci a o bydlení zároveň. Platil nájem, ale majitel domu měl s byty jiné úmysly, takže ho z bytu vyhodil *„řešil jsem do toho problém s bytem, protože majitel bytu se chtěl nájemníků zbavit a udělat z domu penzion, takže i přesto, že jsem mu nedlužil peníze, tak mě vyhodil z bytu.“* Průvodce č. 3 zase neměl na nájem peníze. Ostatní průvodci se rozhodli odejít z domova dobrovolně, na základě nespokojenosti v rodině. Jak už bylo zmíněno, tak průvodce č. 1 měl sice slavnou a fungující rodinu, ale nebyl spokojený s postavením, které díky slavné rodině měl. Chtěl si dokázat, že se o sebe dokáže postarat sám *„Důvod, proč jsem odešel z domova, byla samostatnost, svoboda, dokázat sám sobě, že jsem schopnej sám fungovat, zajistit si věci a nepotřebovat protekci“*. Poslední průvodkyně měla problémy s matkou a nesnášela hádky, proto z domova odešla *„Na ulici mě dostalo to, že jsem prostě odešla od mámy. Bylo tam hodně hádek a už jsem byla dospělá, tak jsem prostě odešla“*. Většinou jde o soubor problémů, který podpoří rozhodnutí odejít z domova a žít na ulici, z vlastního rozhodnutí, nebo přispěje ke zhoršení životní situace, která pak vede ke ztrátě domova. Průvodkyně č. 4 vyznává životní styl pankáčů a squaterů, takže ji tento životní styl vyhovoval *„A mimo jiné jsem takovej pankáč a squater a tu ideu a myšlenku sdílím“*. Stejný názor na to má i průvodce č. 1, který si myslí, že na ulici člověk může odejít, protože je to pro něho součástí životního stylu *„Spoustu lidí tam není jen proto, že si to nevybrali, ale proto, že je to pro ně filozofie, samostatnost, svoboda“*.

4.1.6 Rizikové chování osob bez přístřeší

- Drogy
- Alkohol
- Kriminální činnost
- Dluhy
- Prostituce

Závislost na drogách byl problém dvou průvodců. Průvodce č. 1 začal s drogami na ulici a strávil na nich 7 let. Průvodkyně č. 4 s nimi začala experimentovat už před svým odchodem z domova. Nejdříve zkoušela různé prášky a později brala heroin, protože ji uklidňoval „*Heroin je prostě euforická droga, já se nerada hádám, věčný hádky a potom si prostě dáte a je vám dobře*“. Další průvodci zkušenosti se závislostí na drogách neměli, ale po odchodu na ulici začali pít alkohol, protože byli na dně. Průvodce č. 2 byl na alkoholu závislý a málem ho jeho závislost připravila o život „*skončil jsem v nemocnici, protože už jsem ani nejedl, ale jenom kouřil a pil. Nejdřív mysleli, že to ani nepřežiju*“. Kriminální činností se živil průvodce č. 1, který byl chvíli i ve vězení a č. 4, která si prodejem kradených věcí vydělávala na drogy. Často jim vznikají dluhy za jízdu bez jízdenky v městské hromadné dopravě. Tam jim následně narůstají úroky a zadluženost se pro ně stává bezvýchodnou situací, kvůli které si pak třeba nemůžou najít ani práci „*Fakt to nejde se z té ulice dostat jo, pokud máte dluhy. Já jsem nikdy nekradl, mám čistý trestní rejstřík, ale říkám vám narovinu, pokud máte dluhy a začnete oficiálně pracovat, tak vám všechno seberou*“. Několik let se živil prostitutí v centru Prahy průvodce č. 1 a i jeho prohlídka je založena na základě jeho zkušeností a pestrých zážitků. Ostatní průvodci zkušenosti s prostitutí nemají a nikdy se jí neživili.

4.1.7 Využívání sociálních služeb

- pomoc v sociálních službách
- problém hrazených sociálních služeb
- kritika sociálních služeb

Osoby bez přístřeší vyhledávají sociální služby především za účelem přespání a osobní hygieny. Někteří průvodci si myslí, že by sociálních služeb pro osoby bez přístřeší mohlo být víc a to hlavně těch pobytových. Jeden z průvodců na to upozorňuje v rozhovoru a říká, že kolikrát se osoba bez přístřeší raději nechá zavřít do vězení, aby měla kde spát a to především v zimě „*Těch lidí je hrozně moc jo a kam ty lidi mají jít jo, třeba ten kriminál jako zní to divně, ale pro některý lidi je to záchrana hele*“. Podle průvodců musíte mít v Praze na každou službu peníze. To vidí jako problém, protože všichni ví, jak těžké pro ně bylo na ulici vyžebrať nebo si jiným způsobem obstarat peníze na základní životní potřeby „*kam přijdete, kdekoliv, všude natažená dlaň zaplat'. Ať to je armáda spásy nebo nějaká charita, akorát v tý Naději se dalo vykoupat jo, tak aspoň něco*“. Všichni hodnotí sociální služby jako dobrou věc, protože sice jejich úroveň není vždycky nejpříjemnější, ale uvědomují si, že vždycky splní účel „*Taky jsem využíval služeb tý lodi Hermes jo, ale můžu vám říct ta špína a podobně*“. Ne každému vyhovuje spát v posteli po jiné osobě bez domova a mají strach z různých nemocí. Kritizují to, že město si myslí, že jim takové podmínky musí stačit „*Tohle to magistrát prostě vůbec neřeší, dělá pro ně podle nich dost.*“

4.1.8 Potřeby osob bez přístřeší

- Podpora zvenčí
- Udržení vzhledu
- Sociální potřeby

Pro průvodce, jako pro osoby bez přístřeší bylo a je důležité, mít ve svém okolí lidi, kteří je budou podporovat a budou je motivovat k úspěchu, protože je důležité, když se mají o koho opřít. Tato podpora může být v rodině, přátelích, partnerce či partnerovi, ale podporou jim jsou i osoby z projektu Pragulic, se kterými si mohou kdykoliv promluvit „*Holky z Praguliku určitě, když přijde člověk s nějakým problémem za nima, tak jsou taky oporou, jsou otevřené, nikoho z nás jako nevyhoděj, takže jsou tady pro nás, což je hrozně fajn*“. Pro průvodkyni č. 4 byla podpora klíčová pro zvládnání závislosti na drogách a to především od její partnerky a od lidí z organizací, ve kterých se angažuje „*moje přítelkyně je hrozná podpora a holky z Jako doma vlastně z tý druhý*

neziskovky, je to taková rodina, opora. Je to fakt hrozně důležitý, když se máte o koho opřít, za kým jít“. Průvodce č. 1 a č. 2 v rozhovorech taky vyjadřují podporu okolí jako důležitou, ale č. 3 se díky špatným zkušenostem z minulosti spoléhá především sám na sebe. Další důležitou potřebou je pro osoby bez přístřeší hygiena a celkové udržení přijatelného vzhledu, který byl pro ně nezbytný hlavně při hledání práce a zařizování osobních záležitostí „Tady největší problém je hygiena. Když chcete žádat o práci a přijдете tam smardlavá a špinavá, tak vás nikdo nezaměstná, že jo“. Průvodce č. 2 vyjádřil problém s udržováním čistého vzhledu na ulici a nedostatečnou motivaci k zdoluhavému úsilí o celkově čistý vzhled „dát se do nějaký formy, abych vypadal slušně, tak to mě třeba trvalo měsíc. A tím, že nemáte žádný bič nad sebou, tak je vám vlastně jedno jestli to bude trvat měsíc nebo půl roku“. Čistota, je taky důležitá pro udržení dobrého zdravotního stavu. Každý z nich vyjádřil spokojenost se svým současným životem v tom smyslu, že jsou uspokojeny jejich sociální potřeby, jako je pocit sebedůvěry, uznání a začlenění do společnosti. Pocit že někam patří, jim dodávají organizace a rodina.

4.1.9 Pracovní aktivity průvodců

- Práce v sociální sféře
- Příležitostné přivýdělky
- Práce v projektu Pragulic
- Umělecké zaměření

O sociální věci a pomoc druhým se zajímají průvodci č. 1 a 4. Zatímco první průvodce chce předávat svoje zkušenosti z ulice a podílet se na prevenci veřejnosti „tímhle způsobem můžu předávat dál ty moje zkušenosti, protože ty roky na ulici nebyly vůbec zbytečný a lidi by o tom měli vědět“, průvodkyně pomáhá osobám, které jsou v situaci, ve které byla dříve i ona, takže se zabývá hlavně terénní sociální prací. Další mají příležitostné přivýdělky v podobě práce ve skladu, roznášení letáků nebo doplňování zboží v obchodě a průvodce č. 2 má i stálou práci „Živím se různými brigádami, sice je to na černo, ale mám z toho prachy. Třeba dělám ve skladu a podobně, připravuju objednávky“. O projektu Pragulic se většinou dozvěděli od známých a průvodce č. 1,

který působí v projektu nejdéle, oslovili lidé z projektu na zkoušce bezdomoveckého divadla. Pro průvodce č. 1 je práce v Pragulicu hlavním příjmem peněz a ostatní mají projekt jenom jako přivýdělek „*musím říct, že tady to jako finanční přivýdělek je hrozně super. Jsem kolikrát fakt ráda, že mám ty prohlídky a nějaká ta kačka je, protože to by bylo ještě hůř bez toho*“. Dva průvodci mají vztah k umělecké činnosti, takže práce průvodce č. 1 je zaměřená na divadlo „*mám spoustu aktivit, divadlo, prohlídky, výstavy, vystoupení*“ a č. 2 pracuje v galerii a do budoucna by se chtěl vrátit k hraní na housle.

4.1.10 Pozitivita projektu pro průvodce

- Finanční stránka projektu
- Vztahy v organizaci
- Pozitivní pohled průvodců na projekt
- Negativní pohled průvodců na projekt

Průvodci dostávají tři stovky za prohlídku v nezávislosti na tom, kolik lidí se prohlídek účastní. Někdy je na prohlídce pět lidí a někdy i dvacet a dostávají od nich navíc spropitné. Částka za prohlídku, kterou jim zaplatí organizace, není příliš vysoká a průvodci, kteří mají prohlídku třeba jednou za měsíc, si na projektu moc peněz nevydělají „*Na začátku byly peníze z prohlídek půl na půl, takže si mohl člověk vydělat dost peněz, ale teď máme tři stovky za prohlídku*“. Kromě průvodce č. 3, který pracovníky organizace nehodnotí příliš kladně, mají všichni k organizátorům dobrý vztah a říkají, že je podporují a mohou se na ně kdykoliv obrátit „*Holky v Praguliku jsou zase otevřené nějakou tou pomocí, jakože fakt můžeš za nima kdykoliv přijít a fakt tě vyslechnou*“. Kromě něho všichni zhodnotili projekt pozitivně s tím, že jim pomohl v těžké životní situaci a mají díky němu peníze a otevřené dveře k dalším projektům a pracovním příležitostem. Na projektu vidí jako pozitivum, že jeho prostřednictvím mohou provádět prevenci veřejnosti, předávat informace, být v kontaktu s lidmi a podělit se s návštěvníky prohlídek o své zkušenosti „*pro mě je to skvělý v tom, že můžu být s těma lidma v kontaktu*“. Průvodce č. 3 říká, že mu projekt je přínosný pouze v tom, že se občas projde, ale jinak se díky němu jeho život nijak nezměnil. Sice uznává, že se tři stovky za prohlídku občas hodí, ale vadí mu, že jako průvodci dostávají

malou finanční odměnu a organizátory pak zbytek peněz dobře živí „*Do dneška prostě mi to nijak nepomohlo. Jako tři stovky za prohlídku, když mi pak ty lidi říkají kolik zaplatěj*“. K jeho názoru se přidala i průvodkyně č. 4 a i když má lidi z projektu ráda a je za něj vděčná, tak by také ocenila větší ohodnocení jejich práce, při které sdělují citlivá témata z jejich soukromí alespoň formou nějakého výletu, akce pro průvodce nebo i peněz navíc „*takže bych třeba ráda slyšela, kam ty peníze jdou a ráda bych, abychom si o tom promluvili všichni*“.

4.1.11 Přínos projektu pro veřejnost

- Prevence
- Změna pohledu veřejnosti na osoby bez přístřeší
- Porozumění problematice bezdomovectví
- Zážitek z prohlídky
- Vzdělávání veřejnosti

Průvodci se nejčastěji zmiňují o prevenci veřejnosti, která je pro ně důležitá a prostřednictvím projektu ji mohou provádět a uvědomovat lidi o tom, že na ulici se může ocitnout opravdu každý a že cesta na ni je velmi snadná a rychlá „*Hodí se to ve školách, hodí se to veřejnosti, kdykoliv tam kdokoliv může spadnout*“. Průvodce č. 1, se mimo tento projekt snaží provádět prevenci ve školách prostřednictvím jiného projektu. Změna pohledu veřejnosti na osoby bez přístřeší je cílem samotného projektu a doufají v něj i průvodci, kteří ukazují na svých prohlídkách stránku života na ulici v jiném světle a snaží se, aby návštěvníci porozuměli problematice bezdomovectví „*Pak ten člověk, kterej by do tebe jinak kopnul, zavolal na tebe policajty, praštil by tě, tak najednou si říká, co ten člověk potřebuje, co ten člověk má, co by chtěl, co by mu mohlo pomoci, proč tam je, tak si s ním popovídám*“. Sdělují jim a ukazují například, kde by jako osoby bez přístřeší mohli přespat, sehnat si jídlo nebo jakým způsobem se dají na ulici sehnat peníze. Jelikož každý průvodce vypráví svůj osobní příběh a prohlídka je založená na tématice jeho života na ulici a zkušeností z ulice, tak návštěvníci prohlídek odcházejí s mnoha zajímavými zážitky a jsou plní dojmů, protože se mnohdy dozví věci, o kterých neměli ani tušení. Účastníci by jako po jakékoliv jiné prohlídce měli

odcházet vzdělanější o nové informace a jelikož se prohlídek účastní i děti a mladší osoby, tak je to pro ně z hlediska vzdělávání určitě přínosné „*Troufám si říct, že tahle forma projektu ne jenom, že je výukou, ale i terapií pro obě strany*“.

4.1.12 Osobní život průvodců

- Minulost průvodců
- Zájmy
- Plány do budoucna
- Pohled na bezdomovectví

Kromě průvodce č. 1 všichni oslovení v minulosti studovali a chtěli si splnit své sny o budoucím povolání. Průvodce č. 2 si svůj sen, kterým bylo, hrát na housle splnil, a velmi se mu do jeho životního zvratu dařilo od „*malička jsem měl rád housle, takže jsem už od nějakých svých šesti let věděl, že chci jít na konzervatoř a žít se houslema*“. Říká, že si užíval život a nevnímal realitu tak kriticky. Oba tvrdí, že měli v podstatě krásný život a skvělé lidi kolem sebe. Průvodkyně neměla ideální vztah s matkou a v rodině nebyla spokojená. Brzy začala s drogami, a i když nějakou dobu pracovala, tak nakonec skončila na ulici mezi drogovými dealery a vaříči drog, kteří nebyli k prospěchu v její životní situaci „*jak už člověk je v tom zapastěnej od těch patnácti a už znáte ty lidi na ulici, dealery a tak dále, tak najednou vlastně zůstanete tam. Bydlíte u dealerů, vaříčů, naučíte se tam ty věci, pořád berete a vlastně to pak ani nikam jinam nejde*“. Na svůj život si nestěžuje, jako si na něj nestěžuje nikdo z oslovených. Průvodce č. 3 má zlost na soudy, policii a na naše zákony, protože když potřeboval, tak mu nikdo a nic nepomohlo. Nyní věnují průvodci nejvíce svého času práci a průvodkyně č. 4 navíc své přítelkyni. Jeden z nich se zmínil, že rád čte a zajímá se o historii. Také má psa, se kterým chodí na procházky a je pro něho na prvním místě. Při rozhovoru s průvodcem č. 1 bylo patrné, že volného času také nemá nazbyt a snaží se věnovat pracovním aktivitám co nejvíc. Průvodce č. 2 bere sice svůj život tak, jak je, ale rád by se do budoucna znovu věnoval houslím a má prý v hlavě nějaké plány, které by chtěl zrealizovat a myslí si, že díky projektu mohou být uskutečnitelné „*Pragulic bude mít tu možnost, protože má díky nim otevřené dveře k dalším příležitostem Pragulic mi*

umožňuje to, aby tyhle plány byly uskutečnitelný, a hodlám s nimi určitě spolupracovat dál“. Ostatní průvodci tvrdí, že jsou ve svém životě spokojeni a daří se jim dobře *„díky tomu, že mám spoustu aktivit, divadlo, prohlídky, výstavy, vystoupení, tak si v podstatě nežiju špatně“.* Osoby bez přístřeší dva průvodci vnímají, jako by byli pořád jedni z nich. Byli na ulici hodně let a díky jejich životnímu postoji je jim tento styl života blízký a do dnes se s lidmi z ulice stýkají *„pořád je nevidím jako společnost, ale jako jeden z nich, protože jsem to zažil dost dlouho, aby to ve mně opravdu zapustilo kořeny“.* Ostatní sice mají k osobám bez přístřeší pochopení, ale nevšímají si jich *„Já se těm lidem vyhybám. Jako pozdravím je, ale tím to končí“.* Průvodce č. 3 v rozhovoru říká o problému mladých osob bez přístřeší, kteří jsou ohroženi drogami, prostitucí, nechce se jim pracovat a jsou nezodpovědní. On sám je velmi pracovitý a vadí mu přístup dnešní mládeže k práci a k životu *„Jak to končí hele, prostitucí, drogou a neumí si namazat ani chleba jo, bohužel je to tak. Ale pracovní návyky hele to nemaj, neznaj“.*

5 Diskuze

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit a vyhodnotit subjektivní užitečnost projektu Pragulic pro osoby bez přístřeší. Absolvovala jsem prohlídky se čtyřmi průvodci z projektu. S každým z nich jsem provedla rozhovor, abych následně mohla zpracovat výsledky pro svůj výzkum a zjistit, čím může být projekt pro osoby bez přístřeší přínosem.

Vágnerová (2013, str. 11) ve své knize píše *„jednou z možností, jak poznat člověka, je jeho životní příběh, resp. hlavně způsob, jak jej on sám chápe a interpretuje“*

Podobně jsem pojala svoji strukturu rozhovoru, kdy jsem nejdříve chtěla nahlédnout do života konkrétní osoby, zjistit o jejím životě co nejvíce informací a pochopit celou jejich situaci. Vágnerová (2013) také říká, že zkušenosti z dětství a dospívání ovlivňují pozdější způsob vnímání a hodnocení sebe sama i jiných lidí. Svě zážitky s rodiči každý jedinec promítá do vztahu k jiným lidem a do sebepojetí. V mládí opouštějí osoby domov, především když se jim rozpadá rodina a nemají dobrý vztah s rodiči. Z fungujících rodin odcházejí často z vlastních příčin, jako jsou například drogy nebo kriminální činnost a dalším důvodem mohou být bohaté a úspěšné rodiny, kdy pak odcházejí z důvodu nějakého protestu a odmítání autority (Průdková, 2008).

V případě mého zkoumaného souboru měli kromě jedné osoby všichni dobrý vztah s rodiči a ti co je mají, jsou s nimi i aktuálně stále v kontaktu. Dva z nich říkají, že měli nádherný život a dětství. Průvodkyně č. 4 se rozhodla odejít v mládí z domova právě kvůli špatnému vztahu s matkou a následkem své závislosti na drogách zůstala na ulici. Průvodce č. 1 byl případem, který popisuje ve své knize Průdková (2008) a to tím, že měl sice fungující, ale slavnou rodinu a odmítal jakoukoliv protekci, s ní spojenou. Chtěl sobě i rodičům dokázat, že se o sebe dokáže postarat sám a odešel na ulici už v patnácti letech.

Mezi osobami bez přístřeší jsou i osoby s cizím státním občanstvím, ale to je spíše specifické pro velká města (Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v české republice do roku 2020, 2013). Pro osoby bez přístřeší je typické to, že nežijí

dlouhou dobu v jednom městě, ale migrují v rámci několika měst. Obvykle i trvalé bydliště mají v jiném městě, než ve kterém žijí (Kajanová, 2014). Mají dosaženou různou úroveň vzdělání, ale většinou úroveň jejich vzdělání bývá nízká. Důvodem může být opět rodina, která jim neumožnila dostatečné zázemí k vystudování nebo dostudování (Průdková, 2008). Ze statistik Českého statistického úřadu (2014) vyplývá, že mezi osobami bez přístřeší je nevyšší procento osob se středním vzděláním nezakončeným maturitní zkouškou a nejnižší počet osob s vysokoškolským vzděláním.

Průvodce č. 1 přišel do Prahy z Brna, a jelikož předtím žil s rodiči na Slovensku, tak je jediný, který nemá české občanství. Ostatní průvodci mají české občanství a pocházejí z Prahy. Všichni za svou dobu na ulici žili po celou dobu v Praze. Nyní aktuálně všichni žijí a pracují v Praze. Průvodce č. 2 studoval v Praze konzervatoř a rodiče ho při studiu podporovali. Průvodce č. 3 vystudoval Střední průmyslovou školu dopravní a následně pracoval u Českých drah. Studovat Veterinární školu do Českých Budějovic odešla průvodkyně č. 4, ale z rozhovoru s ní není jasné, zda studium dokončila. Zbývající průvodce má pouze základní vzdělání, protože odešel na ulici ve velmi mladém věku.

Jednou z kategorií byla otázka bydlení, kdy se v literatuře píše, že nejvyšší šanci na návrat z ulice mají osoby bez přístřeší, které pracují, mají kontakt se společností a jejich zevnějšek je udržovaný. Snáz si najdou bydlení, ale jelikož tyto lidé nejčastěji pracují nelegálně, bez smlouvy, tak v případě onemocnění a ztráty příjmu jim hrozí, že o bydlení přijdou (Nejlepší příklady v boji proti bezdomovectví, 2003). Průdková (2008) tvrdí, že nezaměstnanost a bezdomovectví spolu velmi úzce souvisí, protože nemá práci, nemůže mít bydlení a ten kdo nemá bydlení, nemůže chodit do práce. Mezi oslovenými průvodci je jedna žena, která o sobě řekla, že byla vždycky takový pankáč a squatter a život ve squatech ji nedělal problém. Ke squatterům se vyjadřuje Bartkovský (2010), protože veřejnost považuje squattera a osobu bez přístřeší za jedno a to samé, ale samotní squatteři se za osoby bez přístřeší nepovažují a tvrdí, že většinou si tento životní styl mimo domov sami zvolili.

Všichni oslovení průvodci nyní pracují a mají přijatelné bydlení, s kterým vyjadřují spokojenost. Průvodce č. 3 se živí příležitostnými brigádami a je nelegálně zaměstnaný. Bydlí s kamarádem ve starém opuštěném objektu kancelářských budov se souhlasem

majitele a nemusí platit nájem. Ostatní osoby nájem za své bydlení platí a pouze průvodce č. 1 se nezmínil o tom, že by měl spolubydlíciho, jinak nikdo z nich nežije sám. Zároveň je překvapivé, kolik času se každý z nich snaží věnovat práci a všichni jsou se svou prací spokojeni a jejich současný život jim vyhovuje. Dva průvodci se pohybují na umělecké scéně a průvodkyně č. 4 se věnuje terénní sociální práci.

Na ulici také často najdeme osoby, které jsou odlišné sexuální orientace. Jako primárním důvodem pro bezdomovectví v této skupině, byly zaznamenány závažné rodinné konflikty (Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v české republice do roku 2020, 2013). Mezi osobami bez přístřeší nalezneme sice z větší části muže, ale nacházejí se mezi nimi i ženy. Na veřejných místech je můžeme spatřit méně často, protože u nich se jedná většinou o bezdomovectví skryté, což znamená, že na první pohled není patrné, že jde o osobu bez domova. Jejich zevnějšek je udržovaný a zpravidla nepřiznají, že nemají bydlení (Průdková, 2008).

Projekt Pragulic zaměstnává na pozici průvodce dvě ženy. S jednou z nich jsem se také rozhodla zrealizovat rozhovor, abych mohla porovnat genderový rozdíl v problematice bezdomovectví. Co se týče průvodkyně ženy, byl na ni patrný značný emoční rozdíl při vyprávění své životní situace. Vyjadřovala lítost k sobě i k ostatním osobám bez přístřeší a mluvila o svých slabých stránkách. Za skrytou osobu bez přístřeší bych ji ale neoznačila, protože jak sama zmínila, nevdalo ji žít na ulici a ve squatech. Byl to její životní postoj, který uznávala. Zmínila se o tom, že žije s přítelkyní, z čehož vyplývá její sexuální orientace, ale není jasné, zda žila s ženami od mládí nebo ke své orientaci dospěla v období života na ulici. Průvodce č. 1 je sice heterosexuál, ale v období, kdy se živil prostitucí, provozoval tuto činnost s muži. Nikdo další se k tomuto tématu nevyjádřil.

V jedné z kategorií se zabývám návratem osob bez přístřeší z ulice. Marek (2012) ve své knize uvádí, že existuje několik překážek pro znovu začlenění do společnosti. Patří mezi ně nezaměstnanost, závislosti, rozpady rodiny a sociální izolace nebo pobyt v ústavu či ve vězení a různé psychické onemocnění. V našem případě by se dalo říct, že každý z oslovených průvodců při své cestě z ulice některou z těchto překážek musel překonat. Pro některé bylo těžší najít si práci, pro některé snazší. Průvodkyně č. 4 se

potýkala s psychickými problémy a závislostí na drogách. Průvodce č. 2 zase závislost na alkoholu a určitá pohodlnost.

Pro to, aby vzrůstal u osob bez přístřeší zájem o trvalejší změnu životní situace, musí být uspokojeny jejich aktuální potřeby. Existují sociální služby, které jim umožní uspokojení základních životních potřeb jako je místo k odpočinku, teplo, jídlo, hygiena a čisté oblečení. Za tímto účelem mohou osoby bez přístřeší navštívit nízkoprahová denní centra a azylové domy (Schwarzová, 2005). Kromě průvodce č. 2, který se o sociálních službách nezmiňoval, využívali všichni sociální služby. Někteří byli aktivní v charitách a aktuálně se zabývají sociální prací průvodce č. 1 a 4.

Sociální fungování osob bez přístřeší musí být naplněno ve čtyřech oblastech lidského života. První jsou fyziologické potřeby, jako je jídlo, přístřeší, zdraví. Dále je důležité naplnit potřeby sebepojetí, uznání a sebedůvěry. Osobní naplnění, do kterého spadá odpočinek, estetika, náboženství a dosažený úspěch. Poslední oblast, kterou je potřeba uspokojit jsou emocionální potřeby. Člověk potřebuje mít pocit sounáležitosti, sebeúcty a potřebuje se podílet na chodu společnosti (Navrátil, 2000).

Základní životní potřeby jsou pro osoby bez přístřeší velmi důležité, ale jejich uspokojení pro ně představuje mnohem větší úsilí, než pro osoby, které na ulici nežijí. Jeden z průvodců řekl, že dát se na ulici dohromady, aby vypadal dobře a mohl jít žádat o práci, trvá třeba i několik měsíců. Potřeba udržet si čistý zevnějšek je důležitá pro všechny, protože společnost je tak lépe přijme a mají šanci na znovu začlenění do společnosti. Každý z nich se snaží sociálně fungovat po všech stránkách. V první řadě vyjadřovalo několik z nich jako důležitou podporu ve svém okolí při zvládání těžkých životních situacích. Průvodkyně č. 4 řekla, že byly časy, kdy se cítila na dně a nechtěla žít, protože nešly somrovat peníze, byly špatné drogy a neměla kde přespat. Z toho vyplývá, že její životní potřeby nebyly uspokojené a velmi ji to stresovalo. Projekt Pragulic umožňuje průvodcům uspokojit emocionální potřeby, potřeby sebepojetí a osobního naplnění. V rozhovorech vyjadřují své uspokojení v tom smyslu, že jsou užiteční v oblasti prevence veřejnosti a můžou se s nimi podělit o své životní zkušenosti. Všichni průvodci jsou aktuálně spokojeni a mají takové zázemí, aby mohli uspokojovat své základní životní potřeby.

V další řadě bych se chtěla zabývat otázkou závislostí, protože je velmi úzce spojena s problematikou bezdomovectví a téměř všichni průvodci v tomto výzkumu měli problém se závislostí na alkoholu nebo na drogách. Podle Průdkové (2008) existuje málo studií zabývajících se závislostí na drogách a alkoholu v souvislosti s bezdomovectvím. Přitom spolu tyto dvě problematiky úzce souvisí. Osoby bez přístřeší často řeší stresové situace na ulici pitím alkoholu a užíváním drog. Drogy můžou být často příčinou ztráty domova, kdy rodina ztratí trpělivost a jedince vyhodí z domova, ale i důsledkem života na ulici.

V případě mého výzkumného souboru byli dvě osoby závislé na drogách. Oba začali v mladém věku. Průvodkyně č. 4 začala s drogami, protože ji to zajímalo, drogy ji uklidňovaly a cítila se po jejich užití dobře. Průvodce č. 1 měl svou závislost spojenou s životem na ulici a s prostitucí. Řekl, že po sedmi letech závislosti přestal sám bez pomoci lékařů. Průvodce č. 2 byl závislý na alkoholu. Když skončil na ulici, tak začal s nadměrným pitím a vytvořil si závislost, která mu pak jistým způsobem byla překážkou pro znovu začlenění do společnosti. Nakonec ho alkohol málem připravil o život, ale pobyt v nemocnici se závislosti zbavil. Průvodce č. 3 nemluvil o závislosti ani o tom, že by mu alkohol někdy způsoboval problémy. Mluvil o něm pouze v souvislosti se začátky života na ulici. Byl na dně, a proto začal pít. Žádný z nich neskonal na ulici v důsledku závislosti.

Pragulic (2013) je sociální podnik, který má za cíl, změnit pohled společnosti na osoby bez přístřeší a umožnit jim tak jednodušší návrat do běžného života. Formou prohlídek, kterou vede vždy průvodce z řad osob bez přístřeší, odbourávají zažitá stereotypy veřejnosti o problematice bezdomovectví. Každý z průvodců, kterého Pragulic do svého projektu vybere má bohaté zkušenosti s životem na ulici a touto formou je předává účastníkům prohlídek. Za každou prohlídku dostávají průvodci finanční odměnu plus na každé prohlídce spropitné od návštěvníků.

Podle informací od oslovených průvodců je jasné, že Pragulicu se daří plnit svůj cíl a i za sebe mohou říct, že na každé prohlídce byli všichni účastníci nadšení. Průvodci si uvědomují, že každý má od prohlídky jiná očekávání, ale ve finále jsou všichni mile překvapení, protože dostanou informace, které jen tak někde nenajdou. Kromě průvodce

č. 3, který má k projektu trochu pesimistický postoj, vyjádřili všichni velkou vděčnost za to, že můžou být jeho součástí. Několika z nich projekt pomohl v mnoha ohledech. Po finanční stránce nejsou všichni spokojeni, ale je pro ně velmi důležité, že mohou být v kontaktu s lidmi, provádět prevenci a být užiteční pro společnost. Můj názor je, že finanční stránka je pro osoby bez přístřeší přínosná, ale nejlepší na projektu shledávám psychickou pomoc pro osoby bez přístřeší, které se díky němu cítí sebejistěji, užitečněji a mají možnost seberealizace.

6 Závěr

Hlavním předmětem této bakalářské práce je problematika bezdomovectví a sociální podnik projekt Pragulic, který zaměstnává osoby bez přístřeší na pozici průvodců a tím jim dává možnost znovu se začlenit do společnosti a změnit jejich životní situaci. Cílem práce bylo vyhodnotit subjektivní užitečnost projektu Pragulic pro osoby bez přístřeší. V rámci výzkumu jsem se zúčastnila čtyř prohlídek a provedla s průvodci rozhovor za účelem získání informací. Každý průvodce má naplánovanou vlastní individuální trasu prohlídky, která je pro veřejnost naučná a zároveň se jejím prostřednictvím dozví velmi zajímavé informace.

Nejdříve se v teoretické části zabývám problematikou osob bez přístřeší, která obsahuje charakteristiku bezdomovectví a osob bez přístřeší. Dále rozebírám příčiny bezdomovectví, protože z mého pohledu je to jedna z nejdůležitějších věcí, které je potřeba v problematice bezdomovectví zmínit. Další kapitolou je sociální podnikání a sociální podnik, kde popisuji jeho prospěšnost z hlediska společenského, ekonomického a environmentálního. Poslední kapitolou v teoretické části je samotný projekt Pragulic. V této kapitole jsou obsažené informace o vzniku projektu, jejich cílech a aktivitách.

S ohledem na cíl byla zvolena jedna výzkumná otázka:

VO: Jak ovlivnil projekt Pragulic životní situaci průvodců – osob bez přístřeší?

Pro dosažení cíle v mém výzkumu jsem sestavila polostrukturovaný rozhovor, který obsahoval otázky na osobní život, příčiny ztráty přístřeší a života před projektem a po projektu. Důležité pro mě bylo průvodců osobní zhodnocení projektu. Celkem byli osloveni čtyři průvodci, s kterými jsem absolvovala prohlídku a poté provedla rozhovor. Získala jsem od každého z nich potřebná data, která jsem následně přepsala do počítače a vyhodnotila.

Všichni průvodci z projektu, s kterými jsem se setkala, byli moc milí a ochotně mi sdělovali informace. Sama hodnotím projekt Pragulic jako velmi nápaditý a užitečný nejenom pro osoby bez přístřeší, ale i pro veřejnost. Jak můžeme vyčíst z výsledků, tak i

oslovení průvodci ho vnímají z velké části pozitivně jak ve svém životě, tak v případné pomoci dalším osobám bez přístřeší. Účast v projektu není pouze o finanční odměně, ale především o kontaktu s okolním prostředím a s potřebou uznání, které každý z nich potřebuje.

Výsledky mého výzkumu mohou posloužit v praxi jako evaluace projektu Pragulic. Zpětnou vazbu jim v tomto případě poskytl průvodci z projektu a organizátoři díky nim mohou zhodnotit efektivitu sociálního podniku. Tento výzkum jim může být přínosem v rozvoji projektu a k dalším činnostem a aktivitám, které do budoucna plánují realizovat.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BARTÁK, M., 2011. *Bezdomovství v ČR: Zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7414-441-7
2. BARTKOVSKÝ, M., 2010. Pohled z druhé strany: Bezdomovectví z pohledu squattera. In: *Munimedia.cz* [online]. Masarykova univerzita [cit. 9. 8. 2017]. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/prispevek/pohled-z-druhe-strany-bezdomovectvi-z-pohledu-squattera-608/>
3. Co je sociální podnikání, 2017. In: *Sociální podnikání.info* [online]. [cit. 2017-07-01]. Dostupné z: <http://www.socialnipodnikani.info/co-je-socialni-podnikani/>
4. DOHNALOVÁ, M. a L. PRŮŠA, 2011. *Sociální ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-573-1.
5. DOHNALOVÁ, M., 2012. *Sociální ekonomika, sociální podnikání: podnikání pro každého*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-269-3.
6. DOHNALOVÁ, M., L. DEVEROVÁ, K. LEGNEROVÁ a T. POSPÍŠILOVÁ, 2015. *Lidské zdroje v sociálních podnicích*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-060-9.
7. ETHOS Typology on Homelessness and Housing Exclusion. © 2011 In: *FEANTSA* [online] [cit. 2017-07-30]. Dostupné z: <http://feantsa.org/spip.php?article120&lang=en>
8. FLEISCHMANN, O., 2006. *Vybrané psychologické aspekty terénní sociální práce*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně. ISBN 80-7044-769-9

9. HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
10. HRADECKÝ, I., 2007. *Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje. ISBN 978-80-86451-13-8
11. Increases in Homelessness, 2017. *Homeless in Europe Magazine* [online]. **15**(44), 0-16 [cit. 2017-08-11]. Dostupné z: <http://www.feantsa.org/en/newsletter/2017/06/19/homeless-in-europe?bcParent=27>
12. KAJANOVÁ, A., 2014. *Sociální patologie: vybrané kapitoly*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. ISBN 978-80-7394-449-0.
13. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*, 2013. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-072-3.
14. *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference : Praha, 26.-27.11.2014*, 2015. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-094-5.
15. KRAUS, B., a J. HRONCOVÁ, 2010. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-080-1.
16. Krylová, H., 2007. Aspekty života bezdomovecké populace (kvalitativní analýza) In: LENK, Lukáš, Michal SVOBODA, Jiřina SVOBODOVÁ a Marta LÉBLOVÁ. *Veselé tropy*. Plzeň: AntropoWeb, 72 - 83. ISBN 978-80-86569-88-8.
17. MAREK, J., A. STRNAD a L. HOTOVCOVÁ, 2012. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0090-1.

18. MATOUŠEK, O., P. KODYMOVÁ a J. KOLÁČKOVÁ, ed., 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X
19. MCNAUGHTON, C., 2008. *Transitions Through Homelessness: Lives on the Edge*. 1. Palgrave Macmillan UK: Palgrave Macmillan, a division of Macmillan Publishers Limited. 197 s. DOI: 10.1057/9780230227347.
20. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
21. NAVRÁTIL, P. a L. MUSIL, 2000. *Sociální práce s příslušníky menšinových skupin*. In: *Sociální studia: Sociální exkluze a nové třídy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 106-141. ISSN 1214-813X.
22. Obyvatelstvo podle způsobu bydlení - 2011: Bezdomovci, 2014. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo-podle-zpusobu-bydleni-2011-x4dkqoclsq>
23. Od popelnic do antikvariátu a zpět. Bezdomovci začali provádět Prahou, 2012. In: *Idnes.cz* [online]. [cit. 2017-07-01]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zacina-projekt-bezdomovcu-pruvodcu-po-praze-f34-domaci.aspx?c=A120816_140609_domaci_jj
24. *Pragulic*, 2013. [online]. [cit. 2017-07-01]. Dostupné z: <http://pragulic.cz/>
25. PRŮDKOVÁ, T. a P. NOVOTNÝ, 2008. *Bezdomovectví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-100-0
26. *Příklady nejlepší praxe v boji proti bezdomovectví*, 2003. Praha: FEANTSA. ISBN 80-86451-05-4.
27. *Reconsidering Gender in Homelessness*, 2017 [online]. 11(1) [cit. 2017-07-30]. ISSN 2030-2762. Dostupné z: http://www.feantsa.org/download/feantsa-ejh-11-1_a1-v045913941269604492255.pdf

28. SCHWARZOVÁ, G, 2005. Sociální práce s bezdomovci. In: MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, s. 315-330. ISBN 80-7367-002-X.
29. Sociální podnikání, 2017. In: *České sociální podnikání* [online]. [cit. 2017-07-01]. Dostupné z: <http://ceske-socialni-podnikani.cz/cz/socialni-podnikani/principy-a-definice>
30. ŠVAŘÍČEK, R. a K. ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
31. TOMEŠ, I., 2011. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-868-5.
32. Umo I. Esen, 2016. The homeless pregnant woman. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine* [online]. 30(17), 2115-2118 [cit. 2017-07-30]. DOI: 10.1080/14767058.2016.1238896. ISSN 14767058. Dostupné z: feantsa.org/spip.php?article120&lang=en
33. VÁGNEROVÁ, M., L. CSÉMY a J. MAREK, 2013. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2209-5.
34. Zpráva o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 za rok 2015, 2016. In: *MPSV* [online]. Praha [cit. 2017-07-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/29035/Zpra_va_o_plne_ni_Koncepce_preven-ce_a_reseni_problematiky_bezdomovectvi_v_Ceske_republice_do_roku_2020_z_za_rok_2015.pdf

8 Seznam příloh a obrázků

Seznam obrázků

Obrázek 1 Bezdomovci podle kraje obvyklého a trvalého pobytu k 26. 3. 2011..... 22

Obrázek 2 Bezdomovci podle věku k 26. 3. 2011 23

Obrázek 3 Bezdomovci podle nejvyššího ukončeného vzdělání k 26. 3. 2011 23

Seznam tabulek

Tabulka 1 Základní informace o průvodcích..... 35

Seznam příloh

Příloha 1 Rozhovor s průvodcem č. 1

Příloha 2 Rozhovor s průvodcem č. 2

Příloha 3 Rozhovor s průvodcem č. 3

Příloha 4 Rozhovor s průvodcem č. 4

Rozhovor s průvodcem č. 1

Pro začátek mi prosím povězte něco o sobě a o svém mládí, případně pokud budete chtít, tak třeba i o Vaší rodině.

Já jsem z rodiny, která byla slavná. Nejsem Pražák ani rodiče nebyli Pražáci, byť tady dlouho bydleli, ale peripetie osudu nás dostaly na Slovensko. V podstatě tím, že to byla slavná a tolerantní rodina, tak jsem měl nádherné dětství, úžasný lidi kolem sebe a v podstatě mi nic nechybělo, až do puberty, kdy jsem si řekl hele měl by ses postavit na vlastní nohy, protože seš v pozici, mamánek, jedináček, slavný dítě, všechno dostane, nic nemusí dokazovat, nic nemusí umět a to byl první impuls k tomu, abych odešel z domova.

Komentář [K1]: Pochází ze slavné rodiny

Komentář [K2]: Slovenské občanství

Komentář [K3]: Nádherné dětství

Komentář [K4]: Spokojenost s dětstvím

Komentář [K5]: Jedináček

Komentář [D6]: Dostal vše bez práce

Komentář [D7]: Protekce díky slavné rodině

Komentář [D8]: Dobrovolně odešel z domova

Co vedlo k Vašemu životu na ulici, jaké byly příčiny?

Důvod, proč jsem odešel z domova, byla samostatnost, svoboda, dokázat sám sobě, že jsem schopnej sám fungovat, zajistit si věci a nepotřebovat protekci. Takže jsem si v 15 postavil hlavu, odjel sem z Brna do Prahy, že se zkusím postavit na vlastní nohy. No a začal jsem na ulici. Říkal jsem si tak a začnu prostě používat cokoliv, divadelní zkušenosti, talent, věk hrál roli, ta doba hrála roli a říkal jsem si, vyzkouším si to prostě, co to obsahuje. A tím, jak jsem člověk, kterej spíš pomůže, než ublíží, tak mě ta ulice jakoby vzala do party. Ocitl jsem se v partě, která mě dostala do drog, do prostituce ale zas na druhou stranu mě ta ulice naučila postarat se o sebe, přežít, pohybovat se v tom světě, umět si otipovat člověka, umět si najít věci, zařídit si je a být samostatnej. Zajímavý bylo, že táta mi řekl „máš otevřený dveře k návratu“, maminka mi zase nabídla pomoc, když jsem dělal sexuální věci, což jsem kvitoval s vděkem, ale odmítl, protože jsem věděl, do čeho jdu. Babička ta celou dobu stála při mně, což málo kdo má a málo kdo měl na té ulici tuhle podporu, že by se měl kam vrátit.

Komentář [D9]: Potřeba samostatnosti

Komentář [D10]: Dokázat si, že se dokáže postarat sám o sebe

Komentář [K11]: V 15 začal na ulici

Komentář [D12]: Měl divadelní zkušenosti

Komentář [D13]: Chtěl si vyzkoušet, co obnáší život na ulici

Komentář [K14]: Neměl problém začlenit se mezi další osoby bez přístřeší

Komentář [D15]: Začal s drogama

Komentář [D16]: Začal s prostitucí

Komentář [D17]: Ulice ho naučila postarat se sám o sebe

Komentář [D18]: Naučil se samostatnosti

Komentář [D19]: Táta mu řekl, že má otevřený dveře k návratu

Komentář [D20]: Maminka mu chtěla pomáhat, když dělal sexuální věci

Komentář [D21]: Babička vždycky stála při něm

Komentář [D22]: Měl se kam vrátit

Komentář [D23]: Snažil se o návrat z ulice

Komentář [D24]: Příležitostně přivydělky

Pokoušel jste se nějakým způsobem vrátit zpátky z ulice?

Snažil jsem se o návrat formou doplňovat zboží, roznášet letáky, dělat komparzy nebo dělat někomu poslička. Když jsem dělal v sociálních charitách, tak jsem třeba chodil pro jídlo, když třeba ty diplomati vařili u Malostranskýho náměstí, tak jsem byl já ten jeden

z mnoha, ktorej řekl, dejte mi tašku, já vím, kam mám jít, přinesu ten chleba, přinesu ty tácky a podobně. Když pak rodiče viděli, že jsem schopnej byt' z kriminální činnosti si zajistit peníze, bydlení a jiný věci a dokázat, že nepotřebuju protekci, tak se v podstatě ten vztah prohloubil a po čase jsem si řekl hele seš ve věku, kdy ta ulice je čím dál těžší, přeci jenom už ti není náct, ale cet a tak když jsem se vrátil z vězení, začal jsem dělat sociální věci, charitní projekty, propojovat to a říkal jsem si, když už tohle máš za sebou, tak je dobrý o tom informovat lidi. Musím říct, že jsem našel pár skvělejších lidí, ne jenom na té ulici, s kterýma do dneška kontakt mám, ne jenom ta rodina s kterou taky do dneška kontakt mám, ale i lidi z těch projektů, z těch charit, který mi pomohli a nasměrovali mě na to, abych se sebou něco dělal. I to, že jsem měl v genech silnou vůli, tak po nějakých 7 letech jsem přestal s drogami a nepotřeboval jsem žádný doktory. Řekl jsem si dost, nechci, končím, nebylo to jednoduchý, ale jak vidíš, pořád tady jsem. Návrat z ulice je těžký, protože ulice si vás totálně předělá. Od té chvíle, co na ní jste, tak vás to překope psychicky i fyzicky. Musíte se přizpůsobit věcem, který normálně k životu nepotřebujete.

Komentář [D25]: Činnost v charitě

Komentář [D26]: Měl peníze z kriminální činnosti

Komentář [D27]: Byl ve vězení

Komentář [D28]: Zapojil se do sociální práce

Komentář [D29]: Chtěl informovat veřejnost o svých zkušenostech

Komentář [D30]: Udržuje kontakt s osobami bez přísfeší

Komentář [D31]: Udržuje kontakt s rodinou

Komentář [D32]: Pomoc od charit a projektů

Komentář [D33]: Bral drogy 7 let

Komentář [D34]: Ukončení závislosti bez pomoci lékařů

Komentář [D35]: Ulice ho změnila psychicky i fyzicky

Komentář [D36]: Musel se přizpůsobit životu na ulici

Jaká byla Vaše životní situace předtím, než jste se do projektu Pragulic zapojil?

Před projektem to byly charity, squaty, brigády, komparzy, bezdomovecký divadlo. Vždycky jsem se snažil používat to, co umím a v čem jsem dobrej. Pak najednou na jednu zkoušku přišli zvláštní lidi s nabídkou tohohle typu a já jsem si řekl, že je na čase změnit ten život a že tímhle způsobem můžu předávat dál ty moje zkušenosti, protože ty roky na ulici nebyly vůbec zbytečný a lidi by o tom měli vědět.

Komentář [D37]: Navštěvoval charity

Komentář [D38]: Bydlel ve squatech

Komentář [D39]: Příležitostné přivýdělky

Komentář [D40]: Účinkoval v bezdomoveckém divadle

Komentář [D41]: Nabídka od Pragulic na zkoušce divadla

Komentář [D42]: Chtěl změnit svůj život

Komentář [D43]: Předávání zkušeností prostřednictvím projektu Pragulic

Komentář [D44]: Oceňuje svoje zkušenosti ze života na ulici

Komentář [D45]: Chce informovat lidi

Komentář [D46]: Projekt ho zaujal

Komentář [D47]: Chtěl se projektu účastnit

Komentář [D48]: Nechce si nechávat zkušenosti pro sebe

Komentář [D49]: Užitečnost informací pro veřejnost

Komentář [D50]: Na ulici může skončit kdokoliv

Komentář [D51]: Potřeba prevence

Co jste si myslel o projektu, když Vás poprvé jeho organizátoři oslovili nebo když jste o něm poprvé uslyšel?

Říkal jsem si, že to přišlo v pravej čas a že má to smysl, má to něco do sebe a jdu do toho. Říkal jsem si, že je zbytečný sedět na těchle informacích jako slepice na vejcích, zbytečný schovávat je „ve skříní“. Hodí se to ve školách, hodí se to veřejnosti, kdykoliv tam kdokoliv může spadnout, lepší je o tom něco vědět, byt' to není nic příjemného, žádný růžový sad, někdy je to úraz psychiky, ale nikdy nevíš, kdy to budeš potřebovat.

Co pozitivního nebo případně i negativního Vám projekt přinesl?

Teď bydlím na ubytovně v centru Prahy, ale díky tomu, že mám spoustu aktivit, divadlo, prohlídky, výstavy, vystoupení, tak si v podstatě nežiju špatně a jsem už nějakou dobu aktivně z ulice. Projekt mi otevřel dveře k dalším projektům a dalším příležitostem a poznal jsem díky němu spoustu skvělých lidí. Nelituju toho a litovat nebudu, protože když vidím ty lidi, že je to zajímavá a že se vracej, poděkují za informace, že vidíš tu zpětnou vazbu, tak si říkáš, že to má smysl. Že si ty lidi uvědomují, že dneska stačí strašně málo a můžou na tý ulici skončit. Moje máma, která o projektu ví, říká, že lepší projekt jsem si vybrat nemohl. Zároveň pracuju na jednom školním projektu a tam je zase vtipný vidět tu zpětnou vazbu, jak je první, druhý stupeň informovanější, než střední a vyšší školy. Teď mám jako drogy to, co dělám, protože to je pro mě větší doping, ale zase informace takový, který těžko hledáš v učebnicích, a musím říct, že me baví ty projekty, protože mě baví lidi, baví mě reakce lidí, baví mě názory lidí. Je rozdíl, když o mne lidi čtou a pak mě viděj. Rozdíl, když semnou komunikujou dlouhodobě, když mě vidí pět hodin na prohlídce nebo mě neviděj nikdy, takže v podstatě si to užívám, učím se na tom a musím říct, že nelituju toho, protože tohle byla velmi dobrá škola, která mi dala spoustu věcí.

Komentář [D52]: Bydlí na ubytovně

Komentář [D53]: Žije v Praze

Komentář [D54]: Hodně pracovních příležitostí

Komentář [D55]: Umělecké aktivity

Komentář [D56]: Nežije si špatně

Komentář [D57]: Nějakou dobu nežije na ulici

Komentář [D58]: Díky projektu má další pracovní příležitosti

Komentář [D59]: Poznal nové lidi

Komentář [D60]: Veřejnost má zájem o projekt

Komentář [D61]: Na ulici může skončit každý

Komentář [D62]: Spolupráce se školami

Komentář [D63]: Práce ho baví a naplňuje

Komentář [D64]: Baví ho projekty

Komentář [D65]: Rád pracuje s lidmi

Komentář [D66]: Ulice pro něho byla škola života

Jak vnímáte Vy osoby bez přístřeší?

Vidím ty lidi jinak než je vidí veřejnost, protože jsem mezi nima strávil x let, takže dokážu pochopit ty lidi, feťáky, bezdomovce a celou tu sociální vrstvu, proč do toho šli a co se stalo. Cítím se pořád jako jeden z nich, protože jsem s nimi pořád v kontaktu a mluvím o nich na prohlídkách, na přednáškách, takže pořád je nevidím jako společnost, ale jako jeden z nich, protože jsem to zažil dost dlouho, aby to ve mně opravdu zapustilo kořeny. Spoustu lidí tam není jen proto, že si to nevybrali, ale proto, že je to pro ně filozofie, samostatnost, svoboda.

Komentář [D67]: Jiný pohled na osoby bez přístřeší než má veřejnost

Komentář [D68]: Pochopení pro osoby bez přístřeší

Komentář [D69]: Cítí se být stále jedním z nich

Komentář [D70]: Udržuje kontakt s osobami bez přístřeší

Komentář [D71]: Žil dlouho na ulici

Komentář [D72]: Bezdomovectví může být životní styl

Na závěr se Vás zeptám, čím je podle Vás přínosný projekt pro osoby bez domova, které se do projektu zapojí a pro celkovou veřejnost, která se prohlídek může účastnit?

Tenhle projekt je skvělejší v tom, že ty vidíš na ulici klečícího žebračka a co uděláš, obejdeš ho, nezajímá tě a to je na tom zajímavý, že a pak tady vidíš lidi, který by jsi nečekala v takovémhle projektu, že přijdou. Lidi, který jsou o tři, čtyři stupně nad tebou v tom žebříčku a který si hlavně sami sobě říkají, tohle se nám stát nikdy nemůže. Pak ti přijdou na prohlídku a najednou z nich spadne ta krusta toho pozlátka člověka, který si říká, vždyť já mám úplně zbytečnější život oproti těm lidem, co na té ulici jsou, protože bych nebyl schopnej fungovat, v jejich krizové situaci s takovým nadhledem, nebyl bych schopnej dělat takový věci, jako běžně dělají oni, protože bych na to neměl sílu a povahu, ale když si to ten člověk nedej bože vyzkouší, tak tě to vytrénuje a naučí. Pak ten člověk, který by do tebe jinak kopnul, zavolal na tebe policajty, praštil by tě, tak najednou si říká, co ten člověk potřebuje, co ten člověk má, co by chtěl, co by mu mohlo pomoci, proč tam je, tak si s ním popovídám. Vidíš na něm ten obrat o třistaosmdesát stupňů od člověka, kterýho by v životě nenapadlo, budu se bavit s bezdomovcem, budu pomáhat lidem, kteří jsou na ulici. A pak si říkám, že přesně tohle je smysl projektu, že otevře těm lidem oči a začnou přemýšlet o tom, že dostat se na ulici může každý. Bohužel se zvyšuje počet těch, co na ulici jdou a je minimální počet těch, který se z ní vrátí. Troufám si říct, že tahle forma projektu ne jenom, že je výukou, ale i terapií pro obě strany. Beru ho hlavně i jako prevenci pro veřejnost, protože si začnou uvědomovat, co by na jejich místě dělali.

Komentář [D73]: Nezájem společnosti o osoby bez přístřeší

Komentář [D74]: Spojení projektu s osobami bez přístřeší

Komentář [D75]: Prohlídka otevře lidem oči

Komentář [D76]: Schopnost osob bez přístřeší fungovat v krizových situacích

Komentář [D77]: Ulice člověka naučí novým věcem

Komentář [D78]: Negativní chování k osobám bez přístřeší

Komentář [D79]: Snaha lidí porozumět osobám bez přístřeší

Komentář [D80]: Pragmatic mění pohled veřejnosti na osoby bez přístřeší

Komentář [D81]: Zvyšuje se počet osob bez přístřeší

Komentář [D82]: Malý počet těch, co se vrátí z ulice

Komentář [D83]: Prevence veřejnosti

Rozhovor s průvodcem č. 2

Pro začátek mi prosím povězte něco o sobě a o svém mládí, případně pokud budete chtít, tak třeba i o Vaší rodině.

Já jsem sice z nehudební rodiny, ale od malička jsem měl rád housle, takže jsem už od nějakých svých šesti let věděl, že chci jít na konzervatoř a živit se houslema. A tím, že pocházím z nehudební rodiny, tak mi v tom ale rodiče nebránili a dali mě na hudebku.

Komentář [D84]: Nehudební rodina

Komentář [D85]: Od malička měl rád housle

Komentář [D86]: Od 6 let věděl, že se chce živit houslema

Komentář [D87]: Pochází z nehudební rodiny

Komentář [D88]: Podpora rodičů v hraní na housle

Tam jsem měl kliku, protože si mě tam vybrala profesorka konzervatoře, když učila na konzervatoři houslovou metodiku a mě si vybrala jako modela, takže na mě se študáci učili houslit a ona mě za to dávala hodiny houslí. Já jsem sice neměl ideální vztah s bráchou, ale jinak s rodičema jsem měl vztahy výborný a ti se rozvedli, když jsme byli s bráchou už dospělí. Pro mě byla velká výhoda a to mě taky zachránilo, že jsem dost rychle poznal ty největší mafiány co tady v tý klasice za toho Bolševika byly a poznal jsem jak funguje ten byznys. A tím že jsem byl študák a nikoho jsem neohrožoval, tak jsem relativně brzy pochopil teda zadání, přitom jsem poznal spousty, dá se říct důležitých lidí, kteří mi různě pomohli. Tím pádem jsem se mnohem snáz dostal do Národního divadla, ale to bylo až po vojně, tu jsem si musel nejdřív odkroutit. Kdybych tenkrát věděl, že bude revoluce, tak jsem emigroval, protože jsem dostal nabídku smlouvy, do Linecký opery, ale dnes už toho tolik nelituju. V podstatě jsem prožil nádhernej život, já jsem jako neměl žádný stresy a traumata, to jsem v podstatě neznal. Problém po mojí generaci byl ten, že třeba když jsem dával dohromady ten komorník a měl jsem tý práce hodně, takže jsem i dost lidem dával práci a já jsem se vždycky blbě vyrovnával s tím, že ty mladý neměli první otázku, jako co se hraje, kdy a jak jsou zkoušky, ale za kolik to je a musím říct, že ta kvalita je dneska teda podstatně horší a s tím já jsem se vyrovnával teda těžce.

Co vedlo k Vašemu životu na ulici, jaké byly příčiny?

Na ulici jsem skončil, protože jsem přišel o práci. Pro mě to bylo najednou, protože se mi protáhlo hraní v Řecku a já jsem si nestihl tady domluvit sezónu a ještě jsem přišel o tu školu, kterou jsem vedl. A i když jsem měl nějaký peníze, tak pak mě ještě dorazilo to, že mi zemřela máma a řešil jsem do toho problém s bytem, protože majitel bytu se chtěl nájemníků zbavit a udělat z domu penzion, takže i přesto, že jsem mu nedlužil peníze, tak mě vyhodil z bytu. A tím jak to dopadlo takhle, tak už jsem to vzdal, už jsem si říkal, že to je prostě konečná. Ty první čtyři měsíce na ulici jsem vlastně nedělal nic jinýho, než že jsem chlastal, protože jsem prostě neuvažoval nad tím, co dál, o co se snažit. Mělo to teda takovou předeheru, že jsem nejdřív volal nějakým lidem, o kterých jsem si myslel, že to jsou kamarádi, kterým jsem třeba pomohl já, tak jsem žil v tý představě, že mi třeba teď pomůžou oni, ale to jsem zjistil, že jsem spíš všem na obtíž a

Komentář [D89]: Měl štěstí

Komentář [D90]: Horší vztah s bratrem

Komentář [D91]: Výborný vztahy s rodiči

Komentář [D92]: Rozvedení rodiče

Komentář [D93]: Navázání známostí

Komentář [D94]: Proniknutí do byznysu

Komentář [D95]: Bezproblémový student

Komentář [D96]: Rychle se učil

Komentář [D97]: Navázání důležitých známostí

Komentář [D98]: Pracoval v národním divadle

Komentář [D99]: Chodil na vojnu

Komentář [D100]: Chtěl emigrovat

Komentář [D101]: Pracovní příležitost v zahraničí

Komentář [D102]: Nádherný život

Komentář [D103]: Neznal stres a traumata

Komentář [D104]: Vytvořil komorní orchestr

Komentář [D105]: Hodně práce

Komentář [D106]: Dával lidem práci

Komentář [D107]: Problém s mladší generací

Komentář [D108]: Horší kvalita na umělecké scéně

Komentář [D109]: Skončil na ulici

Komentář [D110]: Přišel o práci

Komentář [D111]: Přišel o hudební školu

Komentář [D112]: Měl peníze

Komentář [D113]: Smrt matky

Komentář [D114]: Problém s bydlením

Komentář [D115]: Vyhození z bytu

Komentář [D116]: Rezignace

Komentář [D117]: Užívání alkoholu

Komentář [D118]: Nemyslel na budoucnost

Komentář [D119]: Žádosti o pomoc u přátel

Komentář [D120]: Byl na obtíž

to jsem ještě zdaleka nebyl nějak smradlavý a špinavý]. Táta založil v té době novou rodinu, tak jsem se mu do toho nechtěl montovat a brácha měl problémy se svojí rodinou a náš vztah nebyl nikdy tak ideální, aby se nějak on nebo já angažoval. Člověk je v takové situaci, kdy je nejtěžší si přiznat, co člověk vlastně podělal sám. To je strašně těžké naučit se si sám před sebou přiznat veškeré chyby, co člověk udělal. Takže taky trvalo nějakou dobu, než jsem si to přiznal. Uvědomil jsem si, že jsem měl být tvrdší na ty lidi, nesnažit se každému vyhovět, proto jsem si asi ani nikdy neudělal žebříček, kam až se může zajít. Já jsem si jenom užíval toho života a nevnímal jsem realitu tak kriticky.

Pokoušel jste se nějakým způsobem vrátit zpátky z ulice?

Přerušovaně jsem byl na ulici dohromady 7 let. Měl jsem dva pokusy se vrátit z ulice. Poprvé mě policajti vyhnali z parku, kde jsem žil, a nechtělo se mi být v nějaký partě, ale zase jsem věděl, že nemůžu zůstat na ulici sám. Nakonec jsem si našel práci v laboratoři a bydlel jsem na ubytovně. To je ale taky zajímavý, že ta ubytovna je pomalu ještě horší než ta ulice. To se mi třeba hrozně líbilo v Japonsku. Tam jsou taky bezdomovci, ovšem to jsou lidi, který se rozhodli, že takhle pracovat nebudou, že ten systém nebudou takhle podporovat. Dostávají docela slušnou podporu, je tam o ně dobře postaráno a všude jsou možnosti, kde se umejt, kam jít na záchod a takový ty základní věci. Oni bydlí v takovém, my jsme tomu říkali papírový sídliště, to je prostě takový bydlení v parku z krabic, tam se přezouvají, mají tam televizi a prostě tam takhle žijou a to tady teda není. Tady největší problém je hygiena. Když chcete žádat o práci a přijдете tam smradlavá a špinavá, tak vás nikdo nezaměstná, že jo. Oblečení člověk nějaký vyžebrá, ale dát se do nějaký formy, abych vypadal slušně, tak to mě třeba trvalo měsíc. A tím, že nemáte žádný bič nad sebou, tak je vám vlastně jedno jestli to bude trvat měsíc nebo půl roku. Já jsem sice věděl, že to chci, ale kolikrát jsem se rozchlastal a prostě jsem se na to vybodnul. Ta ubytovna je v tomhle blbá, protože člověk nejvíc potřebuje soukromí a to je to poslední co tam máte a ještě jste s lidma, který si nevybíráte a nejste s lidma, který by vás tahali nahoru, ale většinou jsou to lidi, který vás spíš tahají dolů.

Komentář [D121]: Čistý vzhled

Komentář [D122]: Otec založil novou rodinu

Komentář [D123]: Nechtěl být na obtíž

Komentář [D124]: Bratr měl problém s rodinou

Komentář [D125]: Narušený vztah s bratrem

Komentář [D126]: Těžké přiznat selhání

Komentář [D127]: Snaha o sebereflexi

Komentář [D128]: Uvědomil si, co udělal špatně

Komentář [D129]: Neznal svou hodnotu

Komentář [D130]: Užíval si života

Komentář [D131]: Nevnímal důsledky

Komentář [D132]: Přerušovaně na ulici

Komentář [D133]: 7 let na ulici

Komentář [D134]: Dva pokusy o návrat

Komentář [D135]: Vyhnutí z příbytku policíi

Komentář [D136]: Nezájem o život v partě

Komentář [D137]: Nemohl na ulici zůstat sám

Komentář [D138]: Našel si práci

Komentář [D139]: Bydlel na ubytovně

Komentář [D140]: Negativní postoj k ubytovně

Komentář [D141]: Problém s hygienou

Komentář [D142]: Problém sehnat zaměstnání kvůli hygieně

Komentář [D143]: Žebrał oblečení

Komentář [D144]: Snaha vypadat dobře

Komentář [D145]: Nedostatečná motivace

Komentář [D146]: Chtěl se vrátit z ulice

Komentář [D147]: Problém s alkoholem

Komentář [D148]: Neudržel se

Komentář [D149]: Potřeba soukromí

Komentář [D150]: Špatný vliv lidí na ubytovně

Jaká byla Vaše životní situace předtím, než jste se do projektu Pragulic zapojil?

Já jsem vlastně žil s partou docela fajn lidí v jedné jámě tady v Praze, odkud jsem třikrát týdně vylejzal žebra a vyžebra jsem vždycky docela dost peněz na to, abych nás všechny uživil. Pak jsem si našel práci v jednom skladu s alkoholem. To bylo docela vtipný, kdo ví, jestli už nezkrachovali, protože tam nikdo nic nekontroloval, takže se tam hrozně kradlo. Samozřejmě i já jsem si nějaký lahve vzal, ale tím, že jsem dělal inventuru sám, tak mi to vlastně vždycky vyšlo. Ale kvůli tomu, že už jsem hodně pil a tím se stávalo, že jsem někdy nedorazil do práce, tak mě odtud nakonec vyhodili. Pak jsem bydlel v bytě s jedním kamarádem, který mě tam jednoho dne našel v bezvědomí a skončil jsem v nemocnici, protože už jsem ani nejedl, ale jenom kouřil a pil. Nejdřív mysleli, že to ani nepřežiju, ale přežil jsem. Strávil jsem v nemocnici asi čtyři měsíce a to mě tedy zachránilo od pití.

Co jste si myslel o projektu, když Vás poprvé jeho organizátoři oslovili nebo když jste o něm poprvé uslyšel?

S Pragulíkem mě seznámil kamarád, kterej nevím, odkud je znal, ale seznámil mě s nima, já jsem se sešel s Terezkou z projektu, měl jsem o to zájem a bylo to vlastně v době, kdy jsem byl zrovna na startu, kterej se teda nakonec nepovedl, než jsem do toho spadnul podruhé. V té době ona pro mě stejně neměla místo, protože nebyl tolik práce pro ty průvodce, aby potřebovali dalšího. Určitě jsem to bral tak, že mi tolepší život, protože to je komunikace s lidma a člověk se potřebuje dostat mezi normální lidi a nehorší je podle mě stereotyp. Zapojil jsem se do projektu, když jsem se vzpamatoval po té nemocnici, ale muselo se ještě počkat, protože jsem nebyl hned schopnej chodit. Jako teď třeba jdu jo, už ujdu lecos, ale ze začátku jsem toho moc nenašel.

Co pozitivního nebo případně i negativního Vám projekt přinesl?

Už jenom to, že mě to baví a jednak je to blízky způsobu života, který jsem žil předtím, protože pro mě chození od do do práce to je něco, co já jsem nikdy neměl. Sice jsem chodil na zkoušky, ale nebyl to každodenní pevný režim a tahle volnost je i v tomhle projektu. Buď člověka lidi ocení, nebo ne, ale pořád má ten kontakt. Teď sice pracuju

Komentář [D151]: Dobrá parta

Komentář [D152]: Žil v Praze

Komentář [D153]: Žebra

Komentář [D154]: Živil partu

Komentář [D155]: Našel si práci

Komentář [D156]: Hodně pil

Komentář [D157]: Nedorazil do práce

Komentář [D158]: Přišel o práci

Komentář [D159]: Bydlení s kamarádem

Komentář [D160]: Zdravotní problémy

Komentář [D161]: Pobyt v nemocnici

Komentář [D162]: Nejedl

Komentář [D163]: Boj o život

Komentář [D164]: 4 měsíce v nemocnici

Komentář [D165]: Konec s alkoholem

Komentář [D166]: Pragulic poznal přes kamaráda

Komentář [D167]: Zájem o projekt

Komentář [D168]: Snaha o návrat z ulice

Komentář [D169]: Neúspěšný návrat

Komentář [D170]: Očekával zlepšení životní situace

Komentář [D171]: Potřeba kontaktu s lidmi

Komentář [D172]: Zapojil se do projektu

Komentář [D173]: Nemohl chodit

Komentář [D174]: Zlepšení zdravotního stavu

Komentář [D175]: Práce v projektu ho baví

Komentář [D176]: Měl rád svou dřívější práci

Komentář [D177]: Neměl pevnou pracovní dobu

Komentář [D178]: Nevyhovuje mu pevný režim

Komentář [D179]: Volná pracovní doba v projektu

Komentář [D180]: Zpětná vazba lidí z prohlídek

Komentář [D181]: Potřeba kontaktu

v galerii, kde dělám všechno od šatnáře až po uklízení záchodů, ale ten kontakt s těma lidma není takový jako tady.

Komentář [D182]: Práce v galerii

Komentář [D183]: Nedostatečný kontakt s lidma v galerii

Jak vnímáte vy osoby bez přístřeší?

Já jsem na ně upřímně ani žádný názor neměl, prostě člověk je bere jako součást života a nikdy jsem nad nima ani nepřemýšlel, protože jak už jsem říkal, já jsem měl vlastně hrozně krásnej život, než se tedy stalo to, co se stalo a stát se mělo a pak se s tím člověk prostě musí naučit žít a brát to tak, jak to je.

Komentář [D184]: Nemá názor na osoby bez přístřeší

Komentář [D185]: Bezdomečtství jako součást života

Komentář [D186]: Neřešil osoby bez přístřeší

Komentář [D187]: Krásnej život

Komentář [D188]: Vnímá svoji životní situaci jako osud

Komentář [D189]: Nutnost smíření se situací

Na závěr se Vás zeptám, čím je podle Vás přínosný projekt pro osoby bez domova, které se do projektu zapojí a pro celkovou veřejnost, která se prohlídek může účastnit?

Určitě je důležitý ten kontakt s těma lidma, protože na té ulici je to jiný. Člověk sice komunikuje, ale je to samozřejmě jiný, než na těch prohlídkách. Já se snažím, aby prohlídky lidi bavili. Někdo to může oceňovat někdo ne, ale pro mě je to skvělý v tom, že můžu být s těma lidma v kontaktu. Mám v hlavě pár věcí, který bych chtěl do budoucna zrealizovat. Chtěl bych se zase věnovat hudbě a hrát, ale na to bych potřeboval pravidelně každý den trénovat a to zatím není možný. Pragulic mi umožňuje to, aby tyhle plány byly uskutečnitelný, a hodlám s nimi určitě spolupracovat dál, protože tam jsou jednak skvělý lidi a třeba se mi díky nim podaří získat i další příležitosti.

Komentář [D190]: Důležitý kontakt s lidmi

Komentář [D191]: Nestáčí mu komunikovat pouze s lidmi z ulice

Komentář [D192]: Snaží se o zajímavost prohlídek

Komentář [D193]: Ví, že se nezavděčí každému

Komentář [D194]: Oceňuje kontakt s lidma

Komentář [D195]: Má plány do budoucna

Komentář [D196]: Chce se věnovat hudbě

Komentář [D197]: Nemá možnost trénovat

Komentář [D198]: Pomoc Pragulicu při realizaci plánů

Komentář [D199]: Počítá s budoucí spoluprací

Komentář [D200]: Představa nových příležitostí

Rozhovor s průvodcem č. 3

Pro začátek mi prosím povězte něco o sobě a o svém mládí, případně pokud budete chtít, tak třeba i o Vaší rodině.

Narodil jsem se tady v Praze v nemocnici na Petříně, takže jsem rozenej Pražák a je to už strašně dlouho, je to už padesát let. Chodil jsem do školy tady na Malý straně a pak jsem chodil na Prahu 1 na Starý město, kde jsem si udělal průmyslovku, Střední průmyslová škola dopravní. Pak jsem pracoval na dráze skoro přes dvacet let, takže

Komentář [D201]: Pochází z Prahy

Komentář [D202]: Je mu 50 let

Komentář [D203]: Studoval v Praze

Komentář [D204]: Student Průmyslovky

jsem původní profesí nádražák. Kdysi dráha vlastnila drážní ubytovny, pak se toho začala zbavovat a člověk neměl na nájem, tak jsem skončil tak, jak jsem skončil.

Komentář [D205]: Přes 20 let pracoval na dráze

Komentář [D206]: Neměl na nájem

Co vedlo k Vašemu životu na ulici, jaké byly příčiny?

Komentář [D207]: Skončil na ulici

Komentář [D208]: Soudil se

Na ulici jsem teda skončil, protože jsem neměl na nájem, všechno jsem uváděl po soudech a tak a po deseti letech mi napsali, že se nic nestalo (ironický smích). Kvůli tomu, že jsem platil soudy, tak už jsem neměl peníze na nájem. Nedlužil jsem na nájmu, ale byl jsem vystěhován tady z Nerudovky, protože vrátili barák původnímu majiteli, ale ten původní majitel vám musel zajistit náhradní bydlení. Jenže na jedno bydlení se nás sešlo pět rodin a v těch devadesátých letech mi nepomohl nikdo. Policii to nezajímá a soudy byly na dlouhý lokte. Můj případ se táhl skoro přes deset let. Mám sourozence, ale nikdy jsem od nich pomoc nechtěl, protože každý má svůj život. Na ulici jsem začal chlastat, byl jsem z toho k.o. No a pak jsem prostě zjistil, že se nějak musím začít starat. Potřeboval jsem hygienu, potreboval jsem všechno možný, ale kam přijdete, kdekoliv, všude natažená dlaň zaplat'. Ať to je armáda spásy nebo nějaká charita, akorát v tý Naději se dalo vykoupat jo, tak aspoň něco. Jezdil jsem noční mhd, tam jsem přespával, pak jsem přespával ve špitále v nemocnici na záchodě tajně. Prostě člověk se musel starat. Spal jsem i v panelácích jo a podobně, prostě kde se dalo. Hlavně v zimě. Taky jsem využíval služeb tý lodi Hermes jo, ale můžu vám říct ta špína a podobně (nesouhlasný výraz). Patří to magistrátu jo, tam přijdete samozřejmě dostanete žeton, můžete se osprchovat a blabla. fajn do něčeho se utřete, ale lehnout si do postele, kdy nevíte, kdo před váma spal, jaký měl nemoci nebo jestli byl zavšivenej, to nikdy nevíte. Tohle to magistrát prostě vůbec neřeší, dělá pro ně podle nich dost. Nedostal jsem kvůli nezaplaceným popelnicím ani hmotnou nouzi. Prostě nemáte zaplacený popelnice, máte smůlu, tak jsem prásknul dveřma a šel. Člověk si vždycky musí pomoci sám. Na ulici jsem byl asi patnáct let hele, já to nějak nepočítám. Byl jsem s kámošem, kterýho jsem poznal na ulici, kterej bral drogy, ale dostal se z toho, už je čistej.

Komentář [D209]: Soudy mu nepomohly

Komentář [D210]: Většinu peněz dal na soudy

Komentář [D211]: Nedlužil peníze

Komentář [D212]: Vystěhován z bytu

Komentář [D213]: Nedostal nové bydlení

Komentář [D214]: Nikdo mu nepomohl

Komentář [D215]: Nezájem policie

Komentář [D216]: Soud trval přes 10 let

Komentář [D217]: Sourozenci

Komentář [D218]: Nechtěl pomoc od rodiny

Komentář [D219]: Začal s alkoholem

Komentář [D220]: Byl na dně

Komentář [D221]: Procitnutí z traumatu

Komentář [D222]: Potřeba hygieny

Komentář [D223]: Nutnost jiných ...

Komentář [D224]: Zpoplatněné služby

Komentář [D225]: Možnost hygieny ...

Komentář [D226]: Spaní v mhd

Komentář [D227]: Přespávání na ...

Komentář [D228]: Zajišťoval si ...

Komentář [D229]: Spal v panelácích

Komentář [D230]: Využíval loď ...

Komentář [D231]: Neuspokojivé ...

Komentář [D232]: Možnost hygieny

Komentář [D233]: Báł se nemoci od ...

Komentář [D234]: Neplatil popelnice

Komentář [D235]: Nemá nárok na ...

Komentář [D236]: Zloba na úřady

Komentář [D237]: Spoléhá sám na ...

Komentář [D238]: 15 let na ulici

Komentář [D239]: Našel si kamaráda

Komentář [D240]: Kamarád bral drogy

Komentář [D241]: Nemá šanci dost ...

Komentář [D242]: Dluhy za pokuty ...

Pokoušel jste se nějakým způsobem vrátit zpátky z ulice?

To nejde z toho důvodu, protože když jsem jezdil tou mhd zdarma, nebo na černo teda, tak ty pokuty ty se prodávaj jo. Dopravní podnik to prostě prodá a takhle rostou ty dluhy

a oni to pak po vás vymáhaj, takže prostě ne. To je prostě chyba v zákonu. Já se to jednou snažil řešit na dopravním podniku, ale ty mi řekli hele to je prodaný a komu to už jako neví jo, jestli mi rozumíte, to je prostě podvod na podvodu. Fakt to nejde se z tý ulice dostat jo, pokud máte dluhy. Já jsem nikdy nekradl, mám čistý trestní rejstřík, ale říkám vám narovinu, pokud máte dluhy a začnete oficiálně pracovat, tak vám všechno seberou. Nemůžete mít ani bankovní účet, to vám prostě všechno seberou a neptají se, jestli máte z čeho žít, prostě nezám. A nejhorší je, že tam denně stoupaj úroky, takže denně ten úrok roste. Já třeba nemám zaplacený popelnice, už kolik let, neřeším to jo.

Jaká byla Vaše životní situace předtím, než jste se do projektu Pragulic zapojil?

Živim se různými brigádami, sice je to na černo, ale mám z toho prachy. Třeba dělám ve skladu a podobně, připravuju objednávky. Třeba sklad alkohol a cigarety, to je taky taková zlodějina. Jsem vesměs v tý práci, takže nemám ani tolik toho volného času a když mám to volno, tak chodím se psem a podobně. Žiju normálním životem prostě. Chodím prád do prádelny veřejný a podobně. Ale ten pes je vždycky na prvním místě, to dostane všechno nejdřív on a pak až my s kámošem. Jako já žiju normálně a jak říkám, člověk nemůže mít prostě v životě všechno, bohužel je to tak. Našli jsme si bývalou fabriku, kancelářská budova, takže jsme tam začali bydlet. Ze začátku trvalo asi dva roky, než si na nás zvykli, ale když zjistili, že nekrademe, a když potřebujou pomoct, pomůžeme, tak nás tam nechali. Máme tam svoji místnost, můžeme tam spát a všechno. Je tam i záchod, všechno i elektrika. Je to bejvalý kancelářský objekt, ta fabrika už je skoro na spadnutí jo. Bydlím tam se souhlasem majitele a nemusím tam platit nájem a žijeme tam už asi pět nebo šest let a jsme spokojený.

Co jste si myslel o projektu, když Vás poprvé jeho organizátoři oslovili nebo když jste o něm poprvé uslyšel?

Tenkrát mi to v Naději hele někdo řekl, že přijímaji nové členy, tak jsem to vyzkoušel no a ono to nějak funguje. Myslel jsem si, že to může bejt zajímavý, ale nemyslel jsem si, že mi to nějak pomůže. Do dneška prostě mi to nijak nepomohlo. Jako tři stovky za prohlídku, když mi pak ty lidi říkají kolik zaplatěj...Jako já nevím, na internet vůbec

Komentář [D243]: Nesouhlasí se zákony

Komentář [D244]: Snažil se dluhy za mhd řešit

Komentář [D245]: Bezvýchodná situace

Komentář [D246]: Nekradl

Komentář [D247]: Čistý trestní rejstřík

Komentář [D248]: Ohrožen exekucemi

Komentář [D249]: Rostou mu dluhy na úrocích

Komentář [D250]: Neřeší placení dluhů

Komentář [D251]: Živí se brigádami

Komentář [D252]: Pracuje na černo

Komentář [D253]: Tráví hodně času v práci

Komentář [D254]: Nemá moc volného času

Komentář [D255]: Má psa

Komentář [D256]: Žije normálním životem

Komentář [D257]: Udržuje se v čistotě

Komentář [D258]: Pes na prvním místě

Komentář [D259]: Je smířený se svým životem

Komentář [D260]: Bydlí s kamarádem z ulice

Komentář [D261]: Potýkal se s předsudky

Komentář [D262]: Lidi si na něj zvykli, když ho blíž poznali

Komentář [D263]: Bydlí v opuštěné budově

Komentář [D264]: Má dobré zázemí

Komentář [D265]: Nemusí platit nájem

Komentář [D266]: Je spokojený se svým bydlením

Komentář [D267]: O Pragulicu se dozvěděl v Naději

Komentář [D268]: Projekt ho zajímal

Komentář [D269]: Neměl od projektu žádná očekávání

Komentář [D270]: Projekt mu není prospěšný v životě

Komentář [D271]: Není spokojený s penězi za prohlídku

nekoukám, já to k životu nepotřebuju, nemám ani televizi a když to, tak si čtu knížky nebo noviny. Noviny čtu, vždycky si kupuju Právo.

Komentář [D272]: Nepoužívá internet

Komentář [D273]: Nesleduje televizi

Komentář [D274]: Rád čte

Co pozitivního nebo případně i negativního Vám projekt přinesl?

Jako jediný co, tak že se tady projdu, ukážu lidem zajímavá místa a tím to končí, takže do života mi to nic nepřineslo, je to prostě taková rekreačka občas jo. Měl jsem třeba taky jednou, to už je pár let prohlídku z Čezu jo, to teda no comment. Prostě mi úplně dávali na jevo, že je to nezajímá jo, ale když si to zaplatili, tak co jo. Jako ty tři stovky občas pomůžou jo, jako já to беру třeba jednou za měsíc jako v pohodě jo, měl jsem třeba i pět prohlídek, to je patnáct set, tím to končí jo. Já se jich vždycky zeptám, kde ty všechny prachy končí a nikdy neodpoví nikdo. Ale abych čekal na telefon, abych čekal, že zavolají a něco mi dají to nejde, to říkám na rovinu, jak to je.

Komentář [D275]: Pozitivní je, že se při prohlídce projde

Komentář [D276]: Veřejnost může vidět zajímavá místa

Komentář [D277]: Projekt vnímá jako náplň volného času

Komentář [D278]: Arogantní účastníci prohlídek

Komentář [D279]: Peníze z prohlídky se mu občas hodí

Komentář [D280]: Míval víc prohlídek

Komentář [D281]: Z prohlídek jde průvodcům málo peněz

Komentář [D282]: Organizátoři to nechtějí řešit

Komentář [D283]: Pragulic ho neživí

Jak vnímáte vy osoby bez přístřeší?

Já se těm lidem vyhýbám. Jako pozdravim je, ale tím to končí. Když vidim třeba ten Václavák, ty policisty, narkomany a podobně jo. Tady na jednom místě vám to zabaví státní policajt a o pár metrů níž to prodá. Je to normální tohle? To vám udělá státní policista? To dělá i měšťák. Třeba ty žebráci na Karlově mostě, to jsou všechno narkomani. Ti žebrají jenom, aby si vydělali na tu svoji drogu. Těch lidí je hrozně moc jo a kam ty lidi mají jít jo, třeba ten kriminál jako zní to divně, ale pro některý lidi je to záchrana hele. Já aspoň mám zájem pracovat, ale někteří ani pracovat nechtějí. Hlavně ti mladí, vykopnou je z dětských domovů, dostanou sedm tisíc na ruku a všechno rozfofrují. Jak to končí hele, prostitucí, drogou a neumí si namazat ani chleba jo, bohužel je to tak. Ale pracovní návyky hele to nemaj, neznaj.

Komentář [D284]: Vyhýbá se osobám bez přístřeší

Komentář [D285]: Odsuzuje policii

Komentář [D286]: Žebráci z Karlova mostu žebrají na drogy

Komentář [D287]: Je hodně osob bez domova

Komentář [D288]: Málo pobytových služeb pro osoby bez přístřeší

Komentář [D289]: Vězení je pro lidi bez domova formou bydlení

Komentář [D290]: Je pracovitý

Komentář [D291]: Ne každý na ulici chce pracovat

Komentář [D292]: Nezodpovědnost mladých lidí

Komentář [D293]: Mladí jsou ohroženi drogami a prostitucí

Komentář [D294]: Mladým se nechce pracovat

Komentář [D295]: Projekt má přínos pro veřejnost

Komentář [D296]: Lidi poznají nová místa

Komentář [D297]: Pražákům se projekt líbí

Komentář [D298]: Zvědavost veřejnosti

Komentář [D299]: Různá očekávání veřejnosti z prohlídek

Na závěr se Vás zeptám, čím je podle Vás přínosný projekt pro osoby bez domova, které se do projektu zapojí a pro celkovou veřejnost, která se prohlídek může účastnit?

Pro veřejnost to nějaký přínos má, třeba mi lidi říkají hele tady jsme už nebyli tolik let nebo tady jsme poprvé, fakt ty Pražáci jsou z toho hotový jo. Ale oni jsou spíš zvědaví jo, oni si myslí za prvé, kde se objeví a kam je třeba pozvete jo. Oni by byli nejradši,

kdyby je člověk vzal do nějaký squatu, jak člověk bydlí, žije, v jaké špině jo, aby si řekli hele ten dopadl tak a hlavně aby se to nestalo nám jo. To mi tak připadá kolikrát. Každě prostě rád vidí na tom druhým, že tak dopadl, ale nevidí to sám na sobě, že tak člověk může dopadnout. A dneska všude kam přijdete, nemáš prachy, vypadni. Prostě jak už jsem říkal, člověk si musí vždycky pomoci sám. Do budoucna žádný plány nemám hele, už akorát to krematorium (smích). Jako já to беру tak do té čtyřicítky se dožít a pak pod drn no. Dneska si stejně musíš za všechno zaplatit, tak co.

Rozhovor s průvodcem č. 4

Pro začátek mi prosím povězte něco o sobě a o svém mládí, případně pokud budete chtít, tak třeba i o Vaši rodině.

Normálně jsem Pražačka a s drogama jsem experimentovala asi od patnácti let. Dostala jsem se k tomu při studiu, protože jsem odešla studovat veterinu do Českých Budějovic a tam ten přístup k těm práškům byl poměrně snadnej. Rodina úplně nefungovala, takže ne nějaký dobrý vztahy s mámou, takže malá sebedůvěra, blbej kontakt s vrstevníky. Já jsem začala někdy v devadesátkách, takže velmi rychle po převratu a drog tady bylo hodně, takže jsem se k tomu velmi snadno dostala a taky mě to zajímalo. Jako oni ty drogy se školou úplně nemají tolik společnýho jo, mamka třeba taky vždycky říká, kdyby tady byly ty komunisti a kdybych zůstala doma, že by to tak nebylo, což si nemyslím, ale takže škola úplně ne. Jako jak říkám ono je vždycky těch důvodů víc, nějaký útěk před něčím, vždycky je to takovej balíček těch věcí a jinak nad tím přemýšlíte ve čtrnácti a jinak nad tím přemýšlíte teďka. Heroin je prostě euforická droga, já se nerada hádám, věčný hádka a potom si prostě dáte a je vám dobře. Určitě to nefunguje tak jak se říká nějaký balený bonbonky a někdo to rozdává před školou, to jsem fakt nikdy nezažila a myslím, že to tak nikdy nebylo.

Co vedlo k Vašemu životu na ulici, jaké byly příčiny?

Na ulici mě dostalo to, že jsem prostě odešla od mámy. Bylo tam hodně hádek a už jsem byla dospělá, tak jsem prostě odešla. Normálně jsem v té době pracovala a chtěla jsem

Komentář [D300]: Lidi chtějí vidět nejhorší stránky ulice

Komentář [D301]: Lidi podle něj chtějí vidět, jak se má někdo jiný špatně

Komentář [D302]: Lidi mají radost z cizího neštěstí

Komentář [D303]: Nepřipouští si, že by se jim to mohlo stát

Komentář [D304]: Všechno je o penězích

Komentář [D305]: Spoléhá sám na sebe

Komentář [D306]: Nemá plány do budoucna

Komentář [D307]: Nemá strach ze smrti

Komentář [D308]: Pochází z Prahy

Komentář [D309]: Zkušenosti s drogami od 15 let

Komentář [D310]: Přístup k drogám při studiu

Komentář [D311]: Studium veterinu

Komentář [D312]: Studovala v Českých Budějovicích

Komentář [D313]: Snadný přístup k práškům na škole

Komentář [D314]: Nefunkční rodina

Komentář [D315]: Špatný vztah s matkou

Komentář [D316]: Malá sebedůvěra

Komentář [D317]: Špatně se ...

Komentář [D318]: V 90. letech bylo ...

Komentář [D319]: Měla k drogám ...

Komentář [D320]: Drogy ji zajímaly

Komentář [D321]: Nebrala drogy kv ...

Komentář [D322]: Matka se snaží s ...

Komentář [D323]: Nesouhlasí s ...

Komentář [D324]: Drogy jako útěk ...

Komentář [D325]: Nahromadění ...

Komentář [D326]: Uvědomování si ...

Komentář [D327]: Užívala Heroin

Komentář [D328]: Nemá ráda hádky

Komentář [D329]: Drogy ji ...

Komentář [D330]: Mylné mínění ...

Komentář [D331]: Odešla od matky

Komentář [D332]: S matkou se hod ...

Komentář [D333]: Z domova dešla ...

Komentář [D334]: Pracovala

si najít nějakou líp placenou práci a najít si pronájem, ale jak už člověk je v tom zapastěnej od těch patnácti a už znáte ty lidi na ulici, dealery a tak dále, tak najednou vlastně zůstanete tam. Bydlíte u dealerů, vaříčů, naučíte se tam ty věci, pořád berete a vlastně to pak ani nikam jinam nejde. A mimo jiné jsem takovej pankáč a squater a tu ideu a myšlenku sdílím.

Pokoušela jste se nějakým způsobem vrátit zpátky z ulice?

Jako přestat s drogama to člověk zkouší víckrát, většinou se to nepovede nebo často se to nepovede. Člověk, když je pak nějaký problém, tak pak skáčete do toho, co znáte, že jo. Takže nějaký dluhy a vztahy, což u mě jsou teda věci, který mě prostě zase vždycky přivedli zpátky k drogám. Ale člověk to musí chtít hlavně kvůli sobě, takže nějaký komunity, substitute a nesmíte to dělat kvůli mámě, kvůli přítelkyni, musíte to dělat hlavně kvůli sobě, což je teda dost těžký. I teď je to takový jako dělám to kvůli sobě, ale člověk musí mít nějakou podporu, takže přesně přítelkyně, rodina, kamarádi, nějakou motivaci, ať je to práce, která vás baví a tak. Asi tak deset let jsem žila po squatech a vlastně mi to nedělalo žádný problém a nevadilo mi tak žít. Pak dalších deset let jsem lítala nějak mezi léčebnou a mámou a ulicí. Spíš byly doby, kdy jsem se fakt, dostala na nějaký fakt dno, kdy jsem už opravdu žít nechtěla, což si člověk hodně často uvědomí, když je zima, nemáte ten squat, nejdou vám somrovať peníze, nejsou ani dobrý drogy. Pak zjistíte, že už si jen udržujete tu svojí debilní závislost a už z toho nic nemáte. Takový ty základní věci jako jste sama, nikoho nemáte. Na jednu stranu vás to žene zpátky na druhou stranu, jste dost bezradnej, protože po dvaceti letech stejně znáte lidi z ulice a hodně lidí vlastně ta moje přítelkyně je hrozná podpora a holky z Jako doma vlastně z té druhý neziskovky, je to taková rodina, opora. Je to fakt hrozně důležitý, když se máte o koho opřít, za kým jít. Ne si jít pro tu dávku, ale prostě si zavolat a jít na pivko a tak, protože jsou věci jako ta samota po léčbě, to je taky věc, která vás pak hodí zpátky. Nikdy jsem neměla problém žít na ulici a ve squatech, občas jsem žila v podnájmech, ale nikdy mi to nějak nevadilo. Jsou lidi, který fakt od těch patnácti, šestnácti žijou takhle nějak, ale u mě to je jak říkám ty vztahy, možná nějaká moje přecitlivělost, lítostivost, že ten člověk má tendenci říkat, jak všechno je špatně v jeho životě, ale když jsem si chtěla najít práci a bydlení, tak jsem si ho vždycky našla.

- Komentář [D335]: Hledala lepší práci
- Komentář [D336]: Chtěla podnájem
- Komentář [D337]: Od 15 v drogách
- Komentář [D338]: Udržovala si
- Komentář [D339]: Zůstala na ulici
- Komentář [D340]: Bydlela u známých
- Komentář [D341]: Zůstala v drogov
- Komentář [D342]: Vyznává pankáč
- Komentář [D343]: Vyhovuje jí tent
- Komentář [D344]: Několik pokusů
- Komentář [D345]: Neúspěchy v
- Komentář [D346]: Problém jako
- Komentář [D347]: Má dluhy
- Komentář [D348]: Problémy se vztahy
- Komentář [D349]: Problémy ji
- Komentář [D350]: Chtěla přestat
- Komentář [D351]: Navštěvovala
- Komentář [D352]: Brala substitute
- Komentář [D353]: Snaží se neodvyk
- Komentář [D354]: Je těžký chtít pře
- Komentář [D355]: Snaží se nebrat
- Komentář [D356]: Potřebuje podporu
- Komentář [D357]: Podporuje ji
- Komentář [D358]: Podpora v rodině
- Komentář [D359]: Podpora v
- Komentář [D360]: Potřebuje motivaci
- Komentář [D361]: Deset let žila ve
- Komentář [D362]: Nevadilo ji žít ve
- Komentář [D363]: Zkoušela léčebny
- Komentář [D364]: Stýkala se s matkou
- Komentář [D365]: Žila na ulici
- Komentář [D366]: Byla na dně
- Komentář [D367]: Nechtěla žít
- Komentář [D368]: Měla těžké období
- Komentář [D369]: Udržovala si
- Komentář [D370]: Závislost ji nic
- Komentář [D371]: Cítila se osaměle
- Komentář [D372]: Bezradnost
- Komentář [D373]: Nedokázala se
- Komentář [D374]: Opora v přítelkyni
- Komentář [D375]: Opora v nezisko
- Komentář [D376]: Vnímá lidi z Jako
- Komentář [D377]: Potřebuje podporu
- Komentář [D378]: Vyhledává aktiv
- Komentář [D379]: Samota je riziko
- Komentář [D380]: Bez opory snadn
- Komentář [D381]: Ulice a squaty ji
- Komentář [D382]: Příležitostné
- Komentář [D383]: Nevadilo jí, že
- Komentář [D384]: Vztahy jsou pro
- Komentář [D385]: přecitlivělost
- Komentář [D386]: lítostivost
- Komentář [D387]: litovala se
- Komentář [D388]: neměla problém

Jaká byla Vaše životní situace předtím, než jste se do projektu Pragulic zapojila?

Teď bydlím v bytě s holkama z Jako doma, to je vlastně i moje přítelkyně a její dcera a bydlí tam i naše provozní, která tam bydlela jako první a pak ji kluci odešli, tak jsme tam šli bydlet my. V Jako doma s mojí partnerkou vaříme skoro od začátku. Já tam teď dělám tu terénní sociální práci, přítelkyně částečně v bistru a částečně taky tuhle práci. Holky nás tenkrát na začátku oslovovaly, když jsme bydlely na azylovém domě.

Co jste si myslela o projektu, když Vás poprvé jeho organizátoři oslovili nebo když jste o něm poprvé uslyšela?

V týhle neziskovce jsem byla dřív než v Praguliku. O tom mi řekl vlastně jeden týpek, kterej tam taky pracuje a vymyslel ty Kuchařky bez domova, tak že dělá nověj nábor Pragulik, tak jestli tam nechci jít.

Co pozitivního nebo případně i negativního Vám projekt přinesl?

Já fakt hodně spolupracuju s těma holkama z Jako doma, ale musím říct, že tady to jako finanční přivýdělek je hrozně super. Jsem kolikrát fakt ráda, že mám ty prohlídky a nějaká ta kačka je, protože to by bylo ještě hůř bez toho, ale kdy mě co hodně pomohlo, tak byl vlastně ten konkurz na Pragulik nebo to tříměsíční školení, protože to bylo na začátku našeho vztahu a hodně jsme se tam hádaly a ještě vlastně řešily nějaký moje relapsy na drogách a je pravda, že to, že jsem měla kam chodit, něco dělat a úplně jsem to nevzdala a nevykašlala jsem se na všechno, tak to bylo hrozně fajn. Dřív bývalo víc prohlídek, klidně dvakrát do týdne, ale já mám teď hlavní pracovní poměr u holek v Jako doma, takže to mě hlavně živí, ale zase ono vždycky jako leden, únor je takovej dost na prd, je to po vánocích a taky červenec, srpen je taky hodně na prd, ale je to zvláštní, že jich teď zase je docela dost.

Jak vnímáte vy osoby bez přístřeší?

Člověk si to sám zažil tak ví jaký to je a ne vždycky alkohol a drogy musí být důvodem ulice, ale naopak nějakou jinou příčinou, nějakýho neštěstí a koneckonců ta věta můžeš si za to sám, jako ok, ale tady tisíce kuřáků umírá na rakovinu a taky si za to můžou

Komentář [D389]: Bydlí v bytě

Komentář [D390]: Bydlí s holkama z Jako doma

Komentář [D391]: Bydlí s ní i její přítelkyně s dcerou

Komentář [D392]: V neziskovce Jako doma je s přítelkyní

Komentář [D393]: Působí v Jako doma skoro od začátku

Komentář [D394]: Dělá terénní sociální práci

Komentář [D395]: Z Jako doma je oslovily pracovnice

Komentář [D396]: Bydlely v azylovém domě

Komentář [D397]: V Jako doma dřív než v Pragulicu

Komentář [D398]: O Pragulicu ji řekl známý

Komentář [D399]: Šla na nábor pragulicu

Komentář [D400]: Priorita je spolupráce s Jako doma

Komentář [D401]: Pragulic je super přivýdělek

Komentář [D402]: Je vděčná za prohlídky

Komentář [D403]: Peníze z Pragulicu jsou pro ni důležité

Komentář [D404]: Pragulic přišel ve správný čas

Komentář [D405]: Hádky s přítelkyní

Komentář [D406]: Měla tendence vracet se k drogám

Komentář [D407]: Je pro ni dobré, když má hodně práce

Komentář [D408]: Měla víc prohlídek

Komentář [D409]: Hlavní pracovní poměr v Jako doma

Komentář [D410]: Hlavní příjem z Jako doma

Komentář [D411]: Návštěvnost prohlídek ovlivňuje roční období

Komentář [D412]: Má pochopení pro osoby bez přístřeší

Komentář [D413]: Závislosti nemusí vést na ulici

Komentář [D414]: Člověk může mít v životě smůlu

sami a stejně se dál kouří, tak jako je to hrozně laciná věta, která si myslím, že tak nefunguje. Kdo z nás si prostě v mládí cokoli nezkusil, a proto říkám, že to je balíček nějakých problémů, takže když to není jenom ta zábava a člověk tam nemá tu podporu, rodinu a tak dále a je tam nějaký násilí, agresivita, dětský domovy a tak, tak se do toho padá mnohem snáz a je to nějaký únik, kterej pak vede k tý ulici, ztratíte práci a všechno.

Na závěr se Vás zeptám, čím je podle Vás přínosný projekt pro osoby bez domova, které se do projektu zapojí a pro celkovou veřejnost, která se prohlídek může účastnit?

Je důležitý informovat veřejnost, to je taky pro mě důležitý kromě financí teda, proto ten Pragulic taky dělám. Je teda pravda, že asi víc z nás trápí otázka, kam ty peníze z prohlídek a tak jdou, už jsme o tom mluvili, protože jsem chtěla, aby mi k tomu řekli víc, ale co vím, tak ty peníze moc nemají kam jít. Na začátku byly peníze z prohlídek půl na půl, takže si mohl člověk vydělat dost peněz, ale teď máme tři stovky za prohlídku, takže bych třeba ráda slyšela, kam ty peníze jdou a ráda bych, abychom si o tom promluvili všichni. Jinak chodí i děti na prohlídky, tak jsem ráda, že jim tu prevenci můžu poskytnout a celkově informovat veřejnost, že to všechno není černobílý, že prostě je to nějaký problém, kterej se má nějak řešit. Holky z Praguliku určitě, když přijde člověk s nějakým problémem za nima, tak jsou taky oporou, jsou otevřené, nikoho z nás jako nevyhoděj, takže jsou tady pro nás, což je hrozně fajn. Třeba v Jako doma nás víc zapojujout, což je podle mě dost důležitý, protože člověk tam má nějaký svůj hlas, víc si věří, jako zapadne zpátky. Holky v Praguliku jsou zase otevřené nějakou tou pomocí, jakože fakt můžeš za nima kdykoliv přijít a fakt tě vyslechnou. Ne nějakým profi způsobem jako třeba v naději, ale přijdeš do práce a můžeš jen tak pokecat. Jsou tam i dobrovolníci, který třeba taky pomůžou s nějakýma sociálníma věcmi a tak dále, takže určitě to lidem bez domova pomůže.

Komentář [D415]: Nesouhlasí s názory veřejnosti

Komentář [D416]: Nikoho neodsuzuje

Komentář [D417]: Balíček problémů

Komentář [D418]: Důležitá podpora

Komentář [D419]: Osoby bez přístřeší za sebou mají negativní zážitky

Komentář [D420]: Snaha uniknout z reality

Komentář [D421]: Chce informovat veřejnost

Komentář [D422]: Pragulic dělá pro peníze

Komentář [D423]: Přemýšlí nad zacházením s penězi v projektu

Komentář [D424]: Snažila se dozvědět, co se děje s penězi z prohlídek

Komentář [D425]: Dostávali za prohlídky víc peněz

Komentář [D426]: Chtěla by spravedlnost

Komentář [D427]: Děti se účastní prohlídek

Komentář [D428]: Poskytuje prevenci

Komentář [D429]: Je ráda, že může informovat veřejnost

Komentář [D430]: Snaží se, aby lidi viděli závažnost problému

Komentář [D431]: Rozumí si s vedením projektu

Komentář [D432]: Průvodci mají v Pragulicu dveře otevřené

Komentář [D433]: Cítí se nejlíp v Jako doma

Komentář [D434]: Potřebuje, aby ji někdo bral vážně

Komentář [D435]: Jako doma ji dodává sebedůvěru

Komentář [D436]: Pocit že někam patří

Komentář [D437]: Opora i v projektu

Komentář [D438]: Pragulic je nápomocný kdykoliv

Komentář [D439]: Má v projektu za kým jít

Komentář [D440]: Chovají se v projektu přirozeně

Komentář [D441]: V projektu jsou dobrovolníci

Komentář [D442]: Projekt může pomoci lidem bez domova

9 Seznam zkratek

MPSV = Ministerstvo práce a sociálních věcí

SLDB = Sčítání lidí domů a bytů

ETHOS = Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení

FEANTSA = Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci